

Πρόταση του ΚΕΜΕΤΕ προς την ΟΛΜΕ

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΜΕ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Η πρόταση της ΟΛΜΕ για το σύστημα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση δεν μπορεί παρά να είναι αναπόσπαστο μέρος των γενικότερων θέσεων και προτάσεων του κλάδου για τη μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος στο σύνολό του. Σύμφωνα με αυτές (βλ., π.χ., σχετική Απόφαση της Γ.Σ. Προέδρων του Ιουνίου του 2006), το σχολείο από άποψη δομής, αναλυτικών προγραμμάτων, μεθόδων διδασκαλίας, στόχων δεν είναι μία ουδέτερη, διαγνωστική διαδικασία. Συνδέεται με την κοινωνική κατανομή της γνώσης και τον καταμερισμό εργασίας, άρα διαπλέκεται και κατά βάση υπηρετεί, φανερά ή όχι, την οικονομική, πολιτική και πολιτιστική εξουσία, και διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό, με βάση τις κυρίαρχες αξίες, συγκεκριμένους κοινωνικούς ρόλους και πρότυπα για τους αυριανούς πολίτες.

Το ιδεολογικό υπόβαθρο και το γνωστικό περιεχόμενο, όπως και η κατανομητική λειτουργία του σχολείου, ως συστατικού τμήματος του κρατικού εποικοδομήματος, εξαρτώνται σε κάθε περίπτωση από τον πολιτικό συσχετισμό δυνάμεων.

Ωστόσο, οι κοινωνικές και συνδικαλιστικές δυνάμεις που εκφράζουν τον κόσμο της εργασίας μπορούν, κάτω από προϋποθέσεις, με ουσιαστικές παρεμβάσεις τους να επηρεάσουν σε προσοδευτική κατεύθυνση τους στόχους του σημερινού σχολείου, να αναδείξουν τις αντιφάσεις της κυρίαρχης πολιτικής, να θέσουν εμπόδια στην προώθησή της και, κυρίως, να φέρουν στο προσκήνιο τις μορφωτικές ανάγκες των μαθητών και μαθητριών.

Κάθε συζήτηση, επομένως, για το σύστημα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Τ.Ε.) προϋποθέτει και αναδεικνύει τα εκπαιδευτικά προτάγματα του κλάδου που αφορούν το σύνολο του σχολείου. Το σύστημα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι οργανικό και λειτουργικό στοιχείο του όλου εκπαιδευτικού συστήματος. Οποιοσδήποτε, λοιπόν, επιδιώκει να αποκόψει και να αυτονομήσει το σύστημα πρόσβασης από τη γενική φιλοσοφία και τη λειτουργία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ή σφάλλει ή επιδιώκει τη συγκάλυψη των ουσιαστικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει.

Η υπευθυνότητα που πρέπει να χαρακτηρίζει τη συλλογική μας δράση επιβάλλει το αυτονόητο: να εξετάσουμε το σχολείο, άρα και το σύστημα πρόσβασης στην Τ.Ε., συνεκτιμώντας το σύνολο των επιστημονικών, παιδαγωγικών και κοινωνικών δεδομένων, συνυφαίνοντας το ρεαλισμό της τρέχουσας πραγματικότητας με το όραμά μας για ένα άλλο σχολείο σε μια άλλη κοινωνία.

Η εκπαιδευτική μας πρόταση

Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση συνιστά έναν ενδιάμεσο κρίκο, κρίσιμης σημασίας στην πορεία από την ισχύουσα σήμερα 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση προς τις διάφορες μορφές μεταλυκειακής εξειδίκευσης και την ένταξη στην παραγωγική διαδικασία. Ο τύπος του αυριανού πολίτη – εργαζομένου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το περιεχόμενο και την ποιότητά της. Στο τέλος της ολοκλήρωσης της 12χρονης εκπαίδευσης, που εμείς προτείνουμε να είναι στο σύνολό της υποχρεωτική, ο νέος άνθρωπος, έχοντας άλλωστε και το δικαίωμα της ψήφου, καλείται να πάρει αποφάσεις που θα έχουν ιδιαίτερη σημασία για τον ίδιο, αλλά και για την κοινωνία. Έργο, λοιπόν, της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης είναι να ετοιμάσει πολυδιάστατα και στο σύνολό της την νεότητα, που θα ζήσει στη σύγχρονη

νεοελληνική οικονομική, πολιτική και πολιτιστική πραγματικότητα και στην παγκόσμια υλική και πνευματική άμιλλα. Χρειάζεται, συνακόλουθα, η ορθολογική οργάνωση και διάρθρωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος με βάση τις σύγχρονες ανάγκες. Χρειάζεται γρήγορη και ενεργητική μεταμόρφωση του σχολείου.

Το σχολείο οφείλει να γνωρίσει σε όλους τους μαθητές και μαθήτριες τα βασικά στοιχεία των φυσικών, των κοινωνικών και ανθρωπιστικών και των εφαρμοσμένων επιστημών, αλλά και τα βασικά στοιχεία της βιομηχανικής και της αγροτικής παραγωγής και της αναπτυσσόμενης τεχνολογίας. Παράλληλα, πρέπει να συμβάλει ουσιαστικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη και καλλιέργειά τους, σωματική, πνευματική, αισθητική, κοινωνική και ηθική. Μόνο αυτή η ενιαία και πολυδιάστατη μόρφωση θα συνδέσει δημιουργικά το εκπαιδευτικό έργο με τις συνθήκες και τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας και της παραγωγής, προς όφελος των ανθρώπων και όχι για την ενίσχυση της κερδοφορίας των λίγων και ισχυρών. Και, φυσικά, δεν συνδέουμε αυτή την ενιαία μόρφωση με τη στενή επαγγελματική, ή με την φροντιστηριοποιημένη προπαίδευση για τα Α.Ε.Ι./Α.Τ.Ε.Ι.. Αντίθετα, η εκπαίδευση πρέπει να ενισχύει τις δυνατότητες των νέων για δυναμική παρέμβαση στις μεταβολές που συντελούνται στην κοινωνία και την παραγωγή. Αυτή τη μόρφωση ζητάμε για όλα τα παιδιά του λαού μας.

Όπως αναφέρθηκε, η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση πρέπει να είναι εναρμονισμένη με τις σύγχρονες ανάγκες και εξελίξεις. Με αυτή την έννοια, πρέπει να προβάλλει και να στηρίζει την αντίληψη πως η Ελλάδα έχει τις δυνατότητες και τις προϋποθέσεις να αναπτύξει σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό τις παραγωγικές της δυνάμεις και πως ο ελληνικός λαός, με την εργασία του και με την αξιοποίηση της επιστήμης και της τεχνικής, μπορεί να εκμεταλλευτεί τις πλουτοπαραγωγικές του πηγές και το γεωφυσικό του χώρο, με σεβασμό στο περιβάλλον και την προστασία του, να αυξήσει το εισόδημά του και να αναβαθμίσει το βιοτικό και πολιτιστικό του επίπεδο.

Βασικές κατευθύνσεις της εκπαιδευτικής μας πρότασης είναι οι παρακάτω:

- Καθιέρωση 12χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης υψηλής στάθμης (συν δύο χρόνια προσχολικής αγωγής) που θα παρέχεται δωρεάν από το δημόσιο σχολείο.
- Το δημόσιο σχολείο έχει χρέος να καλύπτει τις μορφωτικές ανάγκες όλων των παιδιών ανεξάρτητα από φύλο, καταγωγή, θρήσκευμα, κοινωνική τάξη, εθνικότητα και φυσική κατάσταση. Κανένα παιδί κάτω από τα 18 δεν πρέπει να βρίσκεται εκτός σχολείου, στο σπίτι, στο δρόμο ή στην εργασία.
- Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας στο πλαίσιο αντισταθμιστικών εκπαιδευτικών πολιτικών υπέρ των ευπαθών κοινωνικών ομάδων στις υποβαθμισμένες και στις ακριτικές περιοχές, με στόχο τη μείωση στην πράξη των εκπαιδευτικών ανισοτήτων με παράλληλη λήψη μέτρων στήριξης του λαϊκού εισοδήματος.
- Ισοτιμία των τίτλων που παρέχει κάθε σχολική δομή (βαθμίδα).
- Διασφάλιση στην πράξη του δικαιώματος «οριζόντιας κινητικότητας» των μαθητών/-τριών ανεξάρτητα από το όποιο σύστημα πρόσβασης.
- Αναβάθμιση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών και πληροφορικής στη δημόσια εκπαίδευση, ώστε να εξασφαλίζεται στην πράξη η παροχή πιστοποιητικού γλωσσομάθειας επιπέδου Α' τουλάχιστον σε μία ξένη γλώσσα από το δημόσιο σχολείο (μέχρι τα 18 χρόνια) και επάρκεια στη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή ύστερα από πιστοποίηση δημόσιου χαρακτήρα.
- Διασφάλιση της αυτονομίας του Λυκείου. Η πρόσβαση στην τριτοβάθμια πρέπει να είναι «ελεύθερη». Στο μεταβατικό διάστημα μέχρι την καθιέρωση της «ελεύθερης» πρόσβασης, οι όποιες εξετάσεις για τα ΑΕΙ-ΑΤΕΙ διενεργούνται μετά το πέρας των σπουδών στο Λύκειο και πάντοτε με την ευθύνη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

- Κατάργηση της διάταξης για τη βαθμολογική βάση του «10» και συνολική αντιμετώπιση του συστήματος πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σύμφωνα με τις προτάσεις της ΟΛΜΕ.¹

¹ Η ΟΛΜΕ πρόβαλε στο ζήτημα αυτό τα εξής επιχειρήματα: (1) Οι τάσεις που κυριαρχούν σε όλο τον κόσμο οδηγούν στην απαίτηση να ενισχυθεί η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία τείνει να καθιερωθεί ως φυσική συνέχεια της λυκειακής βαθμίδας. Προς αυτή την κατεύθυνση ωθεί, άλλωστε, και η καθιέρωση της 12χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, για την οποία έχει δεσμευτεί και η σημερινή κυβέρνηση. Το μέτρο του αποκλεισμού όμως οδηγεί ακριβώς προς την αντίθετη κατεύθυνση, τη μείωση του φοιτητικού πληθυσμού. (2) Κανένας δεν μπορεί να είναι ευχαριστημένος, όταν εισάγονται υποψήφιοι στην ανώτατη εκπαίδευση με ελάχιστη βαθμολογική επίδοση. Ωστόσο, το πρόβλημα αυτό δεν αντιμετωπίζεται με την αύξηση της πίεσης στη διαδικασία των εξετάσεων. Αλλού βρίσκονται οι αιτίες των χαμηλών επιδόσεων και αλλού πρέπει να αναζητηθούν οι λύσεις. (3) Η βαθμολογική βάση του 10 δεν μπορεί να αποτελέσει ένα σταθερό κριτήριο επιλογής των υποψηφίων, και αυτό αποδεικνύεται από τις πολύ μεγάλες διακυμάνσεις του μέσου βαθμού ανά μάθημα κατ' έτος. Η εκάστοτε κυβέρνηση μπορεί να ελέγχει τη ροή προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά βούληση, ανάλογα με το βαθμό δυσκολίας των θεμάτων που επιλέγει. (4) Με το μέτρο αυτό κυβέρνηση ουσιαστικά ωθεί μεγάλο μέρος των υποψηφίων σε άλλες διεξόδους, με αποτέλεσμα να οξύνονται αντί να αμβλύνονται τα προβλήματα. Η «διέξοδος» της φοίτησης σε πανεπιστήμιο του εξωτερικού ενισχύει την εξωτερική φοιτητική μετανάστευση με όλα τα δυσάρεστα επακόλουθα, κοινωνικά, πολιτισμικά και οικονομικά. Απομένει η άλλη «διέξοδος», της προσφυγής σε κάποιο από τα «ιδιωτικά πανεπιστήμια», που προωθεί η κυβέρνηση, ή τα Κέντρα Ελεύθερων Σπουδών, πάντα με το αζημίωτο. Και στις δύο περιπτώσεις ενισχύονται οι ανισότητες στην πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. (5) Οι εκπαιδευτικές ανισότητες διαμορφώνονται κάτω από την καταλυτική επίδραση ευρύτερων κοινωνικών παραγόντων, όπως η φτώχεια και η ανέχεια, η ανεργία και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Όλο και πιο συχνά οι γονείς αναγκάζονται να πληρώνουν περισσότερα χρήματα για την εκπαίδευση των παιδιών τους, ενώ και η καθιέρωση της ελάχιστης βαθμολογικής βάσης ωθεί αντικειμενικά προς τα φροντιστήρια. Αλλά και νεοσύστατοι εκπαιδευτικοί θεσμοί (IEK, ΤΕΕ, μεταπτυχιακά προγράμματα) αφήνονται σε μεγάλο βαθμό στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Έτσι, η παιδεία ως δημόσιο και κοινωνικό αγαθό αμφισβητείται και υπονομεύεται, αφού η απόκτηση των μορφωτικών εφοδίων εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από το οικογενειακό εισόδημα. (6) Η καθιέρωση της βαθμολογικής βάσης υποτίθεται ότι οδηγεί σε βελτίωση του επιπέδου των γνώσεων των αποφοίτων του λυκείου. Ωστόσο, κάτι τέτοιο είναι εξαιρετικά αμφίβολο, ακριβώς γιατί το μέτρο περιορίζεται στις εξετάσεις και δεν αγγίζει το σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Τα ακατάλληλα σχολικά προγράμματα και βιβλία, η προχειρότητα στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή των θεσμών που θα βοηθήσουν τα παιδιά να αντιμετωπίσουν τις μαθησιακές δυσκολίες τους, οι μεγάλες ελλείψεις στην υποδομή και τον εξοπλισμό των σχολείων, η αδιαφορία της πολιτείας για την κατάλληλη προετοιμασία του εκπαιδευτικού προσωπικού και την αντιμετώπιση των προβλημάτων του αποτελούν βασικούς παράγοντες των δυσλειτουργιών στην εκπαίδευση. (7) Για να ανεβάσει κανείς τον πήχη των απαιτήσεων πρέπει να εξασφαλίσει πρώτα μια καλύτερη συνολική προετοιμασία των μαθητών / μαθητριών και να βελτιώσει τις συνθήκες λειτουργίας των σχολείων. Το Υπ. Παιδείας επιλέγει την εύκολη και ανέξοδη λύση της άσκησης πίεσης στους μαθητές και μαθήτριες μέσω του συστήματος των εξετάσεων, αποφεύγοντας έτσι τη λήψη ουσιαστικών μέτρων, τα οποία ενδέχεται να απαιτούν και σωστό σχεδιασμό και επιστημονική στήριξη και επαρκείς οικονομικούς πόρους. Ακόμη και τα όποια μέτρα αντισταθμιστικής εκπαίδευσης προωθήθηκαν κατά καιρούς, όπως η Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη, η Ενισχυτική Διδασκαλία, οι Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα για τα παιδιά των αλλοδαπών, και οι πρακτικές ένταξης για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, εφαρμόστηκαν τόσο πρόχειρα, αποσπασματικά και ανοργάνωτα, χωρίς να καλυφθούν στοιχειώδεις επιστημονικές προδιαγραφές, ώστε ελάχιστα απέδωσαν. Σημειώνουμε, επίσης, ότι την προηγούμενη σχολική χρονιά η ενισχυτική διδασκαλία περιορίστηκε δραματικά. (8) Δεν επιτρέπεται να αγνοούμε και τις εκπαιδευτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες που έχει η μη κάλυψη των θέσεων σε αρκετές σχολές, λόγω της εφαρμογής του μέτρου της βαθμολογικής βάσης. Και εδώ επισημαίνουμε κάποιες παράλογες αντιφάσεις. Από τη μια πλευρά, ιδρύονται αφειδώς πανεπιστημιακές σχολές και τμήματα ανά την επικράτεια και, από την άλλη, κάποιες από αυτές τις σχολές οδηγούνται σε συρρίκνωση και ουσιαστικά κατάργηση. Αν ιδρύονται τμήματα συγκεκριμένων ειδικοτήτων, υποτίθεται ότι αυτό

- Διατήρηση και ενίσχυση του δημόσιου και ακαδημαϊκού χαρακτήρα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δωρεάν παροχή της σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο – ακύρωση της όποιας απόπειρας για αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος, ιδιωτικοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και καθιέρωσης κύκλων σπουδών.
- Διατήρηση της μονιμότητας των δημόσιων υπαλλήλων. Μόρφωση και εργασία για όλους τους νέους.
- Άμεση αύξηση των κρατικών δαπανών για την Παιδεία στο 5% του Α.Ε.Π. (15% των συνολικών δαπανών του προϋπολογισμού), τουλάχιστον.
- Μόνιμες θέσεις εργασίας για όλους τους εκπαιδευτικούς. Κατάργηση τώρα της εργασιακής σχέσης του ωρομισθίου.
- Μέγιστος αριθμός μαθητών σε κάθε τμήμα 25, στις κατευθύνσεις των λυκείων 20 και στην ΤΕΕ 10 μαθητές ανά καθηγητή στα εργαστήρια.
- Δωρεάν σίτιση, στέγαση και συγγράμματα για τους σπουδαστές – δωρεάν κάρτα για μειωμένη είσοδο στους μαθητές και τις μαθήτριες στα δημόσια θεάματα – ακροάματα.
- Διάχυση των μαθημάτων που αφορούν τις βασικές αρχές της τεχνολογίας σε όλο τον 12ετή κορμό της εκπαίδευσης.
- Διασφάλιση του δημόσιου χαρακτήρα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, απόκρουση της οποιασδήποτε απόπειρας πρόσδεσής της στις επιδιώξεις και τα συμφέροντα της αγοράς, των ιδιωτικών εταιρειών και αποκέντρωσης στους δήμους.
- Ουσιαστικά μέτρα για την ανάδειξη του σχολείου σε πολιτιστικό κέντρο που θα παραμένει ανοιχτό και μετά το ωράριο διδακτικής λειτουργίας του, με πρόσληψη κατάλληλου προσωπικού (σχολικών ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών, διεπιστημονικών ομάδων ανά συγκρότημα, γραμματέων, επιστατών κ.λπ.), ώστε να υπηρετούνται βασικές ανάγκες των παιδιών, να λειτουργεί βιβλιοθήκη, ομάδες αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων κ.τ.ό.

Η λυκειακή βαθμίδα

Θεμελιακό στοιχείο της εκπαιδευτικής πρότασης της ΟΛΜΕ είναι η επιδίωξη να διαμορφωθεί ένα ενιαίου τύπου σχολείο στη λυκειακή βαθμίδα, ένα **πραγματικά** Ενιαίο Λύκειο, που θα αξιοποιεί τα θετικά χαρακτηριστικά του παλιού Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου, ενταγμένο στο πλαίσιο της 12χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η καθιέρωση αυτού του τύπου λυκείου είναι βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή του συστήματος πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που προτείνει η ΟΛΜΕ. Στόχοι του Ενιαίου Λυκείου είναι η παροχή ουσιαστικών εφοδίων στους μαθητές/-τριες για μια δημιουργική κοινωνική και επαγγελματική εξέλιξή τους, η ενιαιοποίηση των σχολικών επιλογών (γενικής και τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης) και η απομείωση του καταναμητικού ρόλου του σχολείου.

Το Ενιαίο Λύκειο που προτείνουμε πρέπει να παρέχει στους μαθητές και μαθήτριες:

- ολοκληρωμένη γενική μόρφωση και προεπαγγελματικά εφόδια, με στόχο τη διαμόρφωση πολιτών που θα έχουν συνείδηση των σύγχρονων προβλημάτων και θα είναι καλά προετοιμασμένοι να ενεργούν αποτελεσματικά για την αντιμετώπισή τους,

γίνεται γιατί αναγνωρίζεται η σημασία της συμβολής τους στην ανάπτυξη της χώρας. Αν όμως έτσι είναι, πώς συμβαίνει να οδηγούνται σε συρρίκνωση με την παρεμπόδιση της πρόσβασης των υποψηφίων σε αυτές;

- σύνολο επιλεγόμενων αντικειμένων, που στοχεύουν στην ικανοποίηση των ιδιαίτερων ενδιαφερόντων των μαθητών / μαθητριών.

Για τη δημιουργία αυτού του Ενιαίου Λυκείου απαιτείται σαφές και συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, ώστε να αποκτήσει πρακτικό αντίκρισμα και η όποια δέσμευση της Πολιτείας. Σε αυτή την κατεύθυνση θα ήταν σκόπιμο να αξιολογηθεί με έναν ολοκληρωμένο επιστημονικά τρόπο η εμπειρία που προέκυψε από τη θεσμοθέτηση και λειτουργία παλαιότερα του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου (ΕΠΛ). Παράλληλα, πρέπει να ληφθεί πρόνοια, ώστε να αποφεύγονται φαινόμενα γιγαντισμού των σχολικών μονάδων και «βιομηχανοποίησης» των σχολικών λειτουργιών. Ταυτόχρονα, πρέπει να δίνεται στους μαθητές και τις μαθήτριες η δυνατότητα επιλογής μαθημάτων πέραν του κοινού, βασικού κορμού τους.

Τα βασικά πλεονεκτήματα αυτού του Ενιαίου Λυκείου, ενταγμένου στην 12χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, είναι τα εξής:

- κρατά στο πλαίσιο του σχολείου το μαθητικό πληθυσμό που συνεχίζει τις σπουδές στη βαθμίδα του λυκείου μετά την αποπεράτωση της ισχύουσας σήμερα 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης,
- συνδέει σε υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο, μετά το Γυμνάσιο, τη θεωρία με την πράξη,
- συμβάλλει στην άμβλυνση των στερεοτύπων που συνδέονται με τη διανοητική και τη χειρωνακτική εργασία,
- παρέχει υψηλότερου επιπέδου γενική μόρφωση, αναγκαία για μια πιο επιτυχή παρακολούθηση οποιασδήποτε περαιτέρω εξειδίκευσης,
- παρέχει τη δυνατότητα περισσότερων επιλογών σε ό,τι αφορά την οριζόντια διαπερατότητα,
- συμβάλλει στην άμβλυνση των συνεπειών των κοινωνικών ανισοτήτων στον τομέα της μόρφωσης.

Παράλληλα υποστηρικτικά μέτρα

- Σταδιακή ανάπτυξη του νέου Ενιαίου Λυκείου στη βάση των υπάρχοντων σχολικών τύπων και με την ταυτόχρονη «αναδιάρθρωση» των Προγραμμάτων Σπουδών, αναπροσαρμογή των μεθόδων διδασκαλίας, και προώθηση της σύνδεσης του σχολείου με τις ζωντανές δυνάμεις του τόπου, με το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον (όχι την «αγορά»). Στρατηγικός στόχος είναι η σύνδεση της διανοητικής με τη χειρωνακτική εργασία.
- Οργάνωση ενός επαρκούς και αποτελεσματικού δημόσιου συστήματος Μεταλυκειακής Επαγγελματικής Κατάρτισης με ενιαίο σχεδιασμό, σε σύνδεση με τη 12ετή υποχρεωτική εκπαίδευση.

Μέχρι την καθιέρωση ενός πραγματικά Ενιαίου Λυκείου ως μοναδικού τύπου σχολείου για όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες, κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη ενός **μεταβατικού σταδίου**, που απαιτείται για την ουσιαστική αναβάθμιση και ισότιμη ένταξη της Τ.Ε.Ε. στη λυκειακή βαθμίδα καθώς και για την εξασφάλιση των απαραίτητων υποδομών και την επιμόρφωση του προσωπικού. Στην κατεύθυνση αυτή, προτείνουμε τα παρακάτω άμεσα μέτρα:

A) Να δημιουργηθεί μια και μόνο δομή επαγγελματικής εκπαίδευσης σε λυκειακό επίπεδο μετά το γυμνάσιο, σχεδιασμένη στην κατεύθυνση της καθιέρωσης 12χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Ο σχεδιασμός της ΤΕΕ στο πλαίσιο της 12χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης επιβάλλει την ύπαρξη μετά το γυμνάσιο μιας μόνο δομής λυκείου για την ΤΕΕ, ισότιμης με τη γενική-ακαδημαϊκή δομή, τόσο σε ό,τι αφορά το επίπεδο σπουδών όσο και σε ό,τι αφορά τη νομοθεσία που τη διέπει και την αξία του πτυχίου ή απολυτηρίου που κάθε κατεύθυνση θα παρέχει. Για αυτό είναι απαραίτητη η υπαγωγή στο ΥΠΕΠΘ όλων των σχολικών μονάδων που προσφέρουν σήμερα τεχνικο-επαγγελματική εκπαίδευση και ανήκουν σε άλλα υπουργεία (ΟΑΕΔ, ΟΤΕΚ, Υγείας, Γεωργίας). Είναι απαραίτητη, επίσης, η κατάργηση των μεταγυμνασιακών ΙΕΚ και κάθε άλλης μορφής επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης πριν τα 18 χρόνια του μαθητή και μέχρι την ολοκλήρωση του 12ετούς υποχρεωτικού κύκλου εκπαίδευσης.

Β) Ως προς το περιεχόμενο (πρόγραμμα σπουδών) του Λυκείου της ΤΕΕ, θεωρούμε ότι οι σκοποί, οι στόχοι και το πρόγραμμα σπουδών του πρέπει να διαχωρίζονται, όσο είναι δυνατόν, από την εξειδίκευση και την κατάρτιση. Πρέπει να προβλέπεται η ενίσχυση της γενικής παιδείας και των γενικών τεχνολογικών γνώσεων, ώστε ο/η μαθητής/-τρια να αποκτά μια σοβαρή μορφωτική υποδομή αλλά και επαγγελματικά εφόδια, για να είναι ικανός/-ή, εφόσον το επιθυμεί, είτε να συνεχίσει τις σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε να συνεχίσει σε μεταλυκειακή κατάρτιση (ενταγμένη στο εκπαιδευτικό σύστημα) για την απόκτηση αντίστοιχων επαγγελματικών δικαιωμάτων.

Η πρώτη τάξη του λυκείου της ΤΕΕ πρέπει να έχει ενιαίο πρόγραμμα σπουδών (να μη χωρίζεται σε τομείς ή κύκλους) και να έχει ένα βασικό κορμό μαθημάτων ίδιο με την Α' τάξη του γενικού λυκείου, για να είναι δυνατή η μετακίνηση από το γενικό στο τεχνικό και αντίστροφα χωρίς πρόσθετο έτος. Το πρόγραμμα αυτό πρέπει να είναι σύγχρονο, σύμφωνο με τις αρχές που έχει διατυπώσει η ΟΛΜΕ για τη γενική γνώση. Πρέπει επίσης να διατηρούνται τα σημερινά γνωστικά αντικείμενα διαρθρωμένα σε τομείς και ειδικότητες στις επόμενες δύο τάξεις του λυκείου.

Γ) Σε ό,τι αφορά την ειδίκευση και επαγγελματικά δικαιώματα των μαθητών και μαθητριών του Λυκείου της ΤΕΕ, το επίπεδο Β' (2) πρέπει να χορηγείται με την αποφοίτηση από το Λύκειο, και το επίπεδο Γ' (3) να το παρέχει μια εκπαιδευτική δομή ενταγμένη στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα και να μην αφεθεί στο θολό περιβάλλον των ΙΕΚ, των ΚΕΚ και των λοιπών δομών κατάρτισης αλλά και βορά στον ιδιωτικό τομέα. Γι' αυτό θα πρέπει να δημιουργηθεί Μεταλυκειακό Έτος Ειδίκευσης, με την ευθύνη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οργανικά ενταγμένο στο Λύκειο της ΤΕΕ, που θα αξιοποιεί την υποδομή και το εκπαιδευτικό προσωπικό της ΤΕΕ, και θα περιέχει το σύνολο των ειδικοτήτων που παρέχονται σήμερα.

Δ) Σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση από την ΤΕΕ, στο πλαίσιο της συνολικής πρότασης που έχει διατυπώσει η ΟΛΜΕ για την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι απόφοιτοι της ΤΕΕ πρέπει να έχουν πραγματική και όχι εικονική δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΑΕΙ-ΑΤΕΙ), χωρίς τους φραγμούς και τις διακρίσεις που υφίστανται σήμερα, και αναλογικά με το μαθητικό δυναμικό της ΤΕΕ. Με ενιαίο σύστημα εξετάσεων όσον αφορά τη δομή του και τον αριθμό των μαθημάτων, αλλά με εξετάσεις και σε μαθήματα που διδάσκονται οι μαθητές στον αντίστοιχο τομέα ή ειδικότητα του λυκείου της ΤΕΕ. Θεωρούμε πως τουλάχιστον για μια μεταβατική περίοδο είναι απαραίτητη η ύπαρξη διευρυμένου ποσοστού εισαγωγής αποφοίτων της ΤΕΕ στην τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση.

Ε) Κάποιες προϋποθέσεις κρίνονται απαραίτητες, για να έχει θετικό χαρακτήρα οποιαδήποτε αλλαγή στην ΤΕΕ. Ενδεικτικά αναφέρουμε την ανάγκη για μια σταθερά υψηλού επιπέδου χρηματοδότηση κυρίως των σύγχρονων υποδομών (κτιριακών, υλικοτεχνικών και εργαστηριακών), την επαρκή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών

(παιδαγωγική και επαγγελματική), την κατοχύρωση του δημόσιου και δωρεάν χαρακτήρα όλου του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης, και τη διασφάλιση της μόνιμης εργασιακής σχέσης των εκπαιδευτικών χωρίς μείωση θέσεων εργασίας με πρόσχημα την κατάργηση ειδικοτήτων. Τονίζουμε, επίσης, ότι δεν θα δεχθούμε την κατάργηση καμιάς σχολικής μονάδας.

ΣΤ) Οι Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας αποτελούν βασικό εργαλείο για την άμβλυση των ανισοτήτων στον τομέα της μόρφωσης. Γενικότερα, απαιτείται η λήψη ολοκληρωμένων μέτρων αντισταθμιστικής εκπαίδευσης, για να βοηθηθούν όλοι οι μαθητές/-τριες να ολοκληρώνουν τη 12χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση και για να μειωθεί η μαθητική διαρροή.

Η θεσμοθέτηση Περιοχών ή Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας συνιστά μια εκπαιδευτική πρακτική που έχει αποδώσει θετικά αποτελέσματα σε διάφορες χώρες, γι' αυτό και η ΟΛΜΕ έχει προτείνει την εφαρμογή τους (δοκιμαστική καταρχάς) και στην Ελλάδα. Η εφαρμογή τους πιστεύουμε ότι μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικά στη μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων, του αναλφαβητισμού και της μαθητικής «διαρροής». Το Υπουργείο Παιδείας, όμως, αντιμετωπίζει με αδιαφορία τόσο αυτή την πρόταση όσο και άλλες που έχουν σχέση με την επαρκή στήριξη της λειτουργίας των σχολείων, τη στελέχωσή τους με το απαιτούμενο επιστημονικό προσωπικό (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς κ.λπ.) και την ειδική φροντίδα που απαιτείται για συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές ή ομάδες του πληθυσμού.

Πιστεύουμε ότι το ΥΠΕΠΘ όφειλε και οφείλει να προωθήσει τις λύσεις εκείνες που θα αντιμετωπίζουν θετικά τα χρόνια συσσωρευμένα προβλήματα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και ειδικότερα της λυκειακής βαθμίδας. Αυτό πρέπει να επιδιωχθεί με συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα, ώστε να προετοιμαστεί κατάλληλα η λειτουργία του νέου τύπου λυκείου.

Ειδικότερες προτάσεις για το πρόγραμμα σπουδών

Με βάση τα πορίσματα του 8^{ου} Εκπαιδευτικού Συνεδρίου της ΟΛΜΕ και ειδικότερα την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του σχετικά με τα σχολικά προγράμματα και βιβλία του Γυμνασίου και του Λυκείου, προέκυψαν οι εξής διαπιστώσεις:

Οι ερωτηθέντες σε σχετική έρευνα εκπαιδευτικοί:

- στη συντριπτική πλειονότητά τους αξιολογούν αρνητικά το ισχύον σχολικό πρόγραμμα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση σε ό,τι αφορά τη συμβολή του στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της αυτενέργειας και των δημιουργικών ικανοτήτων των μαθητών / -τριών·
- εκτιμούν σε συντριπτικό ποσοστό (άνω του 80%) ότι το ωρολόγιο πρόγραμμα των μαθητών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση είναι ιδιαίτερα επιβαρημένο·
- διεκδικούν ουσιαστικό ρόλο στη διαδικασία διαμόρφωσης των σχολικών προγραμμάτων και των σχολικών βιβλίων, με όποιες ευθύνες συνεπάγεται αυτό, ενώ σε σημαντικό αλλά μικρότερο βαθμό αποδέχονται τη συμμετοχή και των άλλων μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας (μαθητών/-τριών σε ποσοστό 35,1% και γονέων σε ποσοστό 28,4%)·
- δεν αποδέχονται την πρακτική του ενός βιβλίου, που ισχύει κατά βάση σήμερα (μόλις το 10,6% των εκπαιδευτικών αποδέχονται αυτή την πρακτική), ενώ σαφής προτίμηση εκδηλώνεται προς την άποψη για ένα βιβλίο και πολλαπλή πρόσβαση στη γνώση μέσω καλά οργανωμένων σχολικών βιβλιοθηκών (ποσοστό 54,6%), και ακολουθεί η άποψη για ένα σύστημα πολλαπλού βιβλίου (ποσοστό 34,8%)·
- στη συντριπτική πλειονότητά τους (πάνω από 7 στους δέκα) θεωρούν αναγκαίο η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, η Αγωγή Υγείας και η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση να

διαποτίζουν το σύνολο του προγράμματος σπουδών, ενώ παράλληλα αποδέχονται ότι οι παραπάνω δραστηριότητες πρέπει να βρουν θέση και στο Ωρολόγιο Πρόγραμμα του σχολείου·

- θεωρούν ότι το ωρολόγιο πρόγραμμα πρέπει να αποφορτιστεί και, ταυτόχρονα, να αναπροσανατολιστεί το περιεχόμενό του με στόχο της διασφάλιση μιας ολοκληρωμένης ανάπτυξης των νέων και όχι τη συσσώρευση γνώσεων·
- στη συντριπτική πλειονότητά τους θεωρούν ότι δεν υπήρξε επαρκής η επιμόρφωσή τους από την Πολιτεία στα νέα προγράμματα σπουδών και στα αντίστοιχα βιβλία της ειδικότητάς τους·
- κρίνουν ότι η διαθέσιμη υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου δεν επαρκεί «καθόλου» ή επαρκεί «λίγο» για την εφαρμογή των ισχυόντων προγραμμάτων σπουδών·
- θεωρούν, τέλος, σε συντριπτικό ποσοστό ότι η αναζήτηση γνώσεων και πληροφοριών μέσω των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας και η αξιοποίησή τους πρέπει να αποτελεί συστατικό της μαθησιακής διαδικασίας.

**ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΟΛΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ**

Η οργάνωση εξεταστικών διαδικασιών στη διαδικασία μετάβασης από τη Δευτεροβάθμια στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση δεν είναι πρόσφατο φαινόμενο. Σήμερα, όμως, καθώς οι κοινωνίες ωθούνται να γίνουν ολοένα και πιο ανταγωνιστικές στον τομέα της γνώσης, ενώ παράλληλα η απαίτηση για αξιοκρατία ενισχύεται, προβάλλεται ως ακόμη περισσότερο αναγκαία η υιοθέτηση ενός 'ορθολογικού' τρόπου επιλογής των υποψηφίων για τις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης, που θα εξασφαλίζει στο μέγιστο δυνατό βαθμό τη συναίνεση και τη νομιμοποίηση των σχετικών διαδικασιών. Έτσι, ο αποκλεισμός από τις περαιτέρω σπουδές μπορεί να εμφανιστεί ως αποτέλεσμα μιας 'αδιάβλητης' και 'αξιοκρατικής' διαδικασίας και η ευθύνη γι' αυτή την αρνητική εξέλιξη τείνει να αποδίδεται αποκλειστικά στο πρόσωπο που αποτυγχάνει. Ωστόσο, είναι κοινός τόπος για την Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης ότι η επιτυχία στις εξετάσεις επιλογής για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση συναρτάται σε μεγάλο βαθμό με κοινωνικά χαρακτηριστικά όπως είναι το εισόδημα της οικογένειας, η κοινωνική θέση και το μορφωτικό 'κεφάλαιο' που διαθέτουν οι γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας.

Συχνά έχει υποστηριχθεί ότι αυτού του είδους οι εξετάσεις είναι παιδαγωγικά έγκυρες και αξιόπιστες.² Τα πορίσματα όμως των σχετικών ερευνών -που έχουν πραγματοποιηθεί κυρίως σε οικονομικά αναπτυγμένες χώρες- δεν επιβεβαιώνουν μια τέτοια άποψη. Αντίθετα, έρευνες στο διεθνή χώρο αλλά και στην Ελλάδα έχουν δείξει ότι έχουν πολύ χαμηλό δείκτη προγνωστικής εγκυρότητας.³ Παράλληλα, θεωρείται ότι, έτσι όπως είναι οργανωμένες, εγκλωβίζουν τη μαθητική σκέψη σε διανοητικές δραστηριότητες χαμηλού επιπέδου, που κατά κανόνα απαιτούν και καλλιεργούν την αποστήθιση και όχι σύνθετες, υψηλού επιπέδου νοητικές λειτουργίες.

Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι ειδικά οι γραπτές εξετάσεις είναι μονομερείς, τουλάχιστον κατά δύο έννοιες. Από τη μια πλευρά, προσανατολίζονται προς την αποτίμηση του βαθμού κατοχής ενός περιορισμένου τύπου γνώσεων, εκείνων που μπορούν να δοθούν υπό μορφή απάντησης με ένα σαφή και συγκεκριμένο τρόπο, ώστε να μην υπάρχει κανενός είδους αμφισβήτηση σχετικά με την αντικειμενικότητα και την αξιοπιστία της βαθμολογικής αποτίμησης. Αυτός ο εγκλωβισμός των εξεταστικών ζητούμενων σε ερωτήματα 'κλειστού τύπου', ακραία έκφανση του οποίου είναι οι λεγόμενες 'ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής', μπορεί να εξασφαλίζει τη μαζική και εύκολη 'παραγωγή' του βαθμολογικού 'προϊόντος', αλλά έχει το σοβαρό μειονέκτημα ότι ευνοεί και αναπαράγει τη μηχανική μάθηση. Επίσης, τα εξεταστικά ζητούμενα αναφέρονται κατά κανόνα σε ιδεατές καταστάσεις, μακριά από την πολυμορφία και την πολυπλοκότητα των πραγματικών καταστάσεων και των προβλημάτων της ζωής, τα οποία καλείται, σε τελική ανάλυση, να αντιμετωπίσει ο απόφοιτος/-η απόφοιτη του οποίου εκπαιδευτικού ιδρύματος στην επαγγελματική και κοινωνική του/της δραστηριότητα.

² Γενικά, μια εξεταστική διαδικασία θεωρείται ότι είναι *έγκυρη*, όταν μπορεί να ελέγξει αυτό ακριβώς που είχε την πρόθεση να ελέγξει εκείνος που τη χρησιμοποιεί. Ως *προγνωστική εγκυρότητα* ορίζεται η ιδιότητα μιας εξεταστικής διαδικασίας να μπορεί να προβλέψει αποτελεσματικά τη μελλοντική πορεία του ατόμου στον τομέα στον οποίο αναφέρεται (βλ., π.χ., στο λήμμα «Εγκυρότητα εξετάσεων», του Μ. Κασσωτάκη, Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια Λεξικό, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, τόμ. 3, Αθήνα 1989, σ. 1615 κ.ε.). Επίσης, *αξιοπιστία* των εξεταστικών διαδικασιών θεωρείται η ιδιότητά τους να δίνουν το ίδιο ή περίπου το ίδιο αποτέλεσμα, εφόσον δεν έχουν μεταβληθεί οι συνθήκες κάτω από τις οποίες διεξάγονται (βλ., σχετικά, το λήμμα «Αξιοπιστία των εξεταστικών διαδικασιών», στο: ό.π., τόμ. 2, σελ. 641 κ.ε.).

³ Για την ελληνική περίπτωση, βλ., π.χ., Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, Γ.: *Κοινωνιολογική ανάλυση της επίδοσης και της αξιολόγησης. Οι εισαγωγικές εξετάσεις*, τόμος II, Gutenberg, Αθήνα 1996.

Από την άλλη πλευρά, οι γραπτές, 'εφάπαξ' εξετάσεις είναι μονομερείς με την έννοια ότι 'πριμοδοτούν' έμμεσα –και καθ' όλα νόμιμα– εκείνους τους υποψήφιους/τις υποψήφιες που έχουν την ικανότητα, κάτω από έντονη χρονική πίεση, ξεπερνώντας αποτελεσματικά το άγχος των εξετάσεων, που πολλές φορές επιδρά παραλυτικά στη διανοητική λειτουργία, να εκθέτουν επαρκώς με γραπτό λόγο τις αιτούμενες απαντήσεις. Υποψήφιοι με δυσκολίες στο γραπτό λόγο –μια εμφανής περίπτωση εδώ, αλλά όχι η μόνη, είναι αυτή της δυσλεξίας– ή με δυσκολίες στην οργάνωση των απαντήσεων χωρίς να αποφεύγουν το παραλυτικό άγχος στα περιορισμένα χρονικά όρια της εξεταστικής τελετουργίας κινδυνεύουν να αποτύχουν ακόμη και στην περίπτωση που τα γνωσιακά τους εφόδια είναι εξαιρετικά πλούσια.

Έχει προβληθεί, επίσης, το επιχείρημα ότι η αλλαγή του εξεταστικού συστήματος είναι ικανή από μόνη της να δώσει ένα αποφασιστικό χτύπημα στα φροντιστήρια και να ανακουφίσει έτσι τους γονείς από ένα δυσβάσταχτο οικονομικό φορτίο. Αυτό όμως που παρατηρείται είναι ότι εναλλάσσονται μεν τα εξεταστικά συστήματα, αλλά τα φροντιστήρια εξακολουθούν να ανθούν. Μάλιστα, κακές επιλογές και άστοχοι χειρισμοί τα τελευταία χρόνια οδήγησαν σε σημαντική περαιτέρω ανάπτυξη των φροντιστηρίων σε όλη τη διάρκεια της φοίτησης στο λύκειο – και όχι μόνο.

Κάτι, επίσης, που συνήθως αγνοείται ή αποσιωπάται είναι ότι οι λεγόμενες «εισαγωγικές εξετάσεις» αποτελούν ένα μόνο στοιχείο, συνήθως το πιο ορατό, στη διαδικασία επιλογής και πρόσβασης σε ανώτερες σπουδές. Η επιλεκτική λειτουργία του σχολείου έχει τις καταβολές της στα πρώτα σχολικά χρόνια και συντελείται σε όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής πορείας των μαθητών/-τριών. Οι ποικίλες μορφές σχολικής αποτυχίας και μαθητικής διαρροής προϋποθέτουν ήπιες μεν, αλλά καθοριστικές διαδικασίες αποκλεισμού για πολλά παιδιά από τα πρώτα τους σχολικά βήματα.

Η *δομή* του εκπαιδευτικού συστήματος⁴ και ειδικά του Λυκείου είναι ένα από τα στοιχεία που συνδέονται άμεσα με το σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ανάλογα με τη δομή τοποθετείται πιο νωρίς ή πιο αργά η έναρξη της επιλεκτικής διαδικασίας του εκπαιδευτικού συστήματος. Γ' αυτό και τα βασικά στοιχεία της δομής αυτής (οριζόντια και κάθετη διαφοροποίηση), και κυρίως το χρονικό σημείο εμφάνισης των διαφορετικών, παράλληλων σχολικών τύπων (π.χ. ακαδημαϊκό σχολείο, τεχνικό σχολείο, πρακτικό σχολείο), αξίζει να μελετηθούν συστηματικά.⁵ Στα εκπαιδευτικά συστήματα του ευρωπαϊκού χώρου παρατηρείται μια εξαιρετικά ευρεία ποικιλία δομικών σχημάτων, που επιβεβαιώνει την πολυμορφία στο χώρο της εκπαίδευσης. Η ανάλυση της δομής διάφορων εκπαιδευτικών συστημάτων εξασφαλίζει ενδιαφέρουσες πληροφορίες, που μπορούν να εμπλουτίσουν σε σημαντικό βαθμό την –κατ' ανάγκη περιορισμένη- εμπειρία που διαθέτουμε από την ελληνική περίπτωση.

Έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες χώρες, κυρίως στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, έδειξαν ότι σε μεγάλο βαθμό αυτό που χαρακτηριζόταν ως «ικανότητες» ή «ταλέντα» των παιδιών, και στο οποίο βασιζόνταν οι επιδόσεις και συνακόλουθα η ένταξή τους στους διαφορετικούς τύπους σχολείου ή/και η εξακολούθηση των σπουδών τους, στην πραγματικότητα ήταν αποτέλεσμα του τρόπου με τον οποίο αξιολογούσε το εκπαιδευτικό

⁴ Συνήθως ως δομή (ή κατ' άλλους *εξωτερική δομή*) ενός εκπαιδευτικού συστήματος νοείται ο τρόπος με τον οποίο συναρθρώνονται οι επάλληλες βαθμίδες (προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση) ή οι παράλληλοι σχολικοί τύποι (π.χ. γενικής και τεχνικο-επαγγελματικής εκπαίδευσης) σε ένα ενιαίο σύστημα.

⁵ Με την πρόσφατη θεσμοθέτηση στη χώρα μας των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑΛ) και των Επαγγελματικών Σχολών (ΕΠΑΣ) δίπλα στο Γενικό Λύκειο σημειώθηκε η επάνοδος σε ένα τριπλό (τουλάχιστον) δίκτυο. Σύμφωνα με μελέτες που έγιναν παλιότερα στη Γαλλία, το τριπλό δίκτυο, σε σύγκριση με το διπλό, ενισχύει περισσότερο τους ταξικούς φραγμούς στη μόρφωση. Βλ., σχετικά, Σνυντέρ, Ζωρζ: *Σχολείο, τάξη και πάλη των τάξεων. Ένα κριτικό ξαναδιάβασμα των Μπωντελό – Εσταμπλέ – Μπουρντιέ – Πασερόν και Ιλλίχ*, Σ.Ι. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 1981.

σύστημα γνώσεις και δεξιότητες που κατά βάση είχαν αποκτηθεί στο οικογενειακό και άμεσο κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ζούσε κάθε παιδί και όχι τόσο στο ίδιο το σχολείο.⁶

Ένας άλλος τρόπος οργάνωσης της λειτουργίας των εκπαιδευτικών θεσμών, ιστορικά μεταγενέστερος, προέκυψε από τις απόπειρες συνένωσης, στο πλαίσιο ενός ενιαίου σχολείου, των παράλληλων σχολικών τύπων που λειτουργούσαν μετά το πρωτοβάθμιο σχολείο. Ουσιαστικά, αυτή η εξέλιξη σήμαινε ότι ο ενιαίος χαρακτήρας της εκπαιδευτικής δομής, που χαρακτηρίζε ως τότε τη στοιχειώδη εκπαίδευση, προεκτεινόταν για κάποια σχολικά έτη προς την επόμενη βαθμίδα και με τον τρόπο αυτόν εξασφαλιζόταν η αναβολή της έναρξης της επιλεκτικής και κατανεμητικής λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος για κάποιο χρονικό διάστημα. Η εξέλιξη αυτή είχε μεγάλη σημασία, τόσο από εκπαιδευτική όσο και από κοινωνική άποψη, δεδομένου ότι σειρά ερευνών είχαν δείξει αρκετά τεκμηριωμένα ότι η πρόωπη έναρξη της επιλεκτικής λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος συνδεόταν με διεύρυνση της εκπαιδευτικής ανισότητας σε βάρος των παιδιών που προέρχονταν από τα πιο παραμελημένα κοινωνικά στρώματα. Παράλληλα, η πρακτική της πρόωμης επιλογής και κατάταξης επικρινόταν και για το γεγονός ότι συνεπαγόταν, ως ένα βαθμό τουλάχιστον, μια προδιαγεγραμμένη εκπαιδευτική και, αντίστοιχα, επαγγελματική πορεία για κάθε μαθητή/μαθήτρια σε μια ηλικία κατά την οποία ούτε οι ιδιαίτερες ικανότητες, οι κλίσεις και τα ενδιαφέροντα είχαν διαφανεί ούτε υπήρχε η ωριμότητα που θα επέτρεπε σημαντικές επαγγελματικές επιλογές.⁷

Με την κατάργηση της πολυτυπίας στη λυκειακή βαθμίδα και την καθιέρωση ενός Ενιαίου Λυκείου εξασφαλίζονται σημαντικά παιδαγωγικά και κοινωνικά οφέλη.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, το Ενιαίο Λύκειο:

- κρατά στο πλαίσιο του ίδιου σχολείου το μαθητικό πληθυσμό που συνεχίζει τις σπουδές στη βαθμίδα του λυκείου μετά την αποπεράτωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης,
- συνδέει σε υψηλότερο επίπεδο τη θεωρία με την πράξη και συμβάλλει στην άμβλυνση των στερεοτύπων που συνδέονται με τη διάκριση της διανοητικής από τη χειρωνακτική εργασία,
- αναβάλλει την επιλογή επαγγελματικής κατεύθυνσης για πιο ώριμη ηλικία,
- παρέχει υψηλότερου επιπέδου γενική μόρφωση, αναγκαία για μια επιτυχή παρακολούθηση οποιασδήποτε περαιτέρω εξειδίκευσης,
- παρέχει τη δυνατότητα περισσότερων επιλογών σε ό,τι αφορά την οριζόντια διαπερατότητα,
- συμβάλλει σε άμβλυνση των ανισοτήτων στον τομέα της μόρφωσης επηρεάζοντας έτσι και τις κοινωνικές ανισότητες.

Για να εξασφαλιστούν στην πράξη τα οφέλη αυτού του σχολικού τύπου, απαιτούνται αντίστοιχες ευνοϊκές ρυθμίσεις και σε άλλους τομείς οργάνωσης και λειτουργίας του λυκείου, όπως είναι το περιεχόμενο σπουδών (αναλυτικά προγράμματα), οι μέθοδοι διδασκαλίας και στήριξης των μαθητών/μαθητριών κ.λπ., όπως επίσης και ευρύτερες κοινωνικές πολιτικές υποστήριξης των παιδιών που συναντούν μεγαλύτερες εκπαιδευτικές και οικονομικο-κοινωνικές δυσκολίες.

⁶ Για μια κλασική στο είδος της σύνοψη των βασικών πορισμάτων της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης, σε ό,τι αφορά την ελληνόγλωσση βιβλιογραφία, βλ.: Φραγκουδάκη, Ά.: *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο*, Παπαζήσης, Αθήνα 1985. Επίσης: Banks, Ο.: *Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1987.

⁷ Βλ., π.χ.: Μπουζάκης, Σ.: «Διάρθρωση εκπαιδευτικών συστημάτων. Συγκριτική θεώρηση», στο: Μπουζάκης, Σ. (επ.): *Συγκριτική Παιδαγωγική II. Θεωρητικές προσεγγίσεις και ξένα εκπαιδευτικά συστήματα*, Gutenberg, Αθήνα 1990, σ. 120-136 (κυρίως: σ. 132). Ο σ. υποστηρίζει ότι με την πρόωμη επιλογή «... προκαθορίζεται η μελλοντική επαγγελματική και κοινωνική σταδιοδρομία των μαθητών». Βλ., επίσης, Anweiler, Ο., ό.π. [σημ. 4], σ. 28.

Σε κάθε περίπτωση, όμως, δεν πρέπει να παραβλέπουμε ότι οι εκπαιδευτικοί θεσμοί έχουν περιορισμένη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν τις μορφωτικές ανισότητες, που εδραιώνονται σε σύνθετες κοινωνικές διεργασίες. Γι' αυτό και τα όποια αντισταθμιστικά μέτρα προκρίνονται για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων πρέπει να συνοδεύονται από αντίστοιχα κοινωνικά, από τη συστηματική και την επίπονη συλλογική προσπάθεια για ριζικές τομές στις δομές της κοινωνίας.

Επιστρέφοντας στο χώρο του σχολείου, υπάρχουν εκπαιδευτικά μέτρα και πολιτικές που μπορούν να μας κατευθύνουν προς μια *παιδαγωγική άμβλυνση των μορφωτικών και κοινωνικών ανισοτήτων*, αλλά βρίσκονται σε άλλη κατεύθυνση από ό,τι αυτές που συνήθως εφαρμόζονται. Είναι σημαντικό, για παράδειγμα, αν επιδιώκουμε τη βελτίωση της ποιότητας για όλους, να δώσουμε ιδιαίτερη βαρύτητα στα πρώτα βήματα του παιδιού στο εκπαιδευτικό σύστημα, μειώνοντας έγκαιρα τους κινδύνους αναλφαβητισμού ή αδιαφορίας και απέχθειας για το σχολείο. Η έγκαιρη διάγνωση και παρέμβαση αποτελούν εκ των ων ουκ άνευ προϋποθέσεις για την αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας και ειδικότερα της σχολικής «διαρροής».

Γενικευμένες αντισταθμιστικές πολιτικές υπέρ των πιο αδικημένων κοινωνικών στρωμάτων έχουν δείξει σχετικά ενδιαφέροντα αποτελέσματα, όταν εφαρμόζονται σωστά. Ενδιαφέρον παράδειγμα αποτελούν οι «Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας», που εφαρμόστηκαν στη Γαλλία, στην Κύπρο και αλλού. Παράλληλα, η καθιέρωση των αρχών και πρακτικών της *διαφοροποιημένης διδασκαλίας / μάθησης*, που εφαρμόζεται σε κοινές τάξεις, με μαθητές και μαθήτριες όλων των επιπέδων και δυνατοτήτων, είναι αναγκαία, αν θέλουμε να δημιουργήσουμε το κατάλληλο παιδαγωγικό περιβάλλον που θα μειώσει τον κίνδυνο της σχολικής αποτυχίας. Μέτρα όπως η ενισχυτική διδασκαλία στο Λύκειο, μπορούν να έχουν περιορισμένα θετικά αποτελέσματα, αλλά συνήθως εφαρμόζονται πολύ αργοπορημένα και χωρίς την ανάλογη παιδαγωγική θεμελίωση.

Τελικά, η ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης και ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη μείωση των μορφωτικών ανισοτήτων πρέπει να στηριχτεί σε εντελώς διαφορετικές εκπαιδευτικές πολιτικές από αυτές που συστηματικά έχουν προωθηθεί μέχρι σήμερα. Πολιτικές που αγκαλιάζουν το σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος και βασίζονται περισσότερο στην αρχή της έγκαιρης διάγνωσης και της πρόληψης των εκπαιδευτικών προβλημάτων παρά σε επανορθωτικές πρακτικές, περισσότερο στην καθημερινή ανατροφοδότηση και στήριξη των παιδιών στην τάξη (διαμορφωτική αξιολόγηση) παρά σε μια «εφάπαξ» ανακεφαλαιωτικού τύπου (summative) αξιολόγηση. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση απαιτούνται πολιτικές που θα ευνοούν την παραμονή των μαθητών/-τριών στο εκπαιδευτικό σύστημα και θα συμβάλλουν στη διεύρυνση της συμμετοχής σε αυτό, ενώ παράλληλα θα συμβαδίζουν με δομικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις ευρύτερου χαρακτήρα.

Συνοψίζοντας, όταν προσεγγίζουμε, αναλύουμε και αξιολογούμε ένα σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πρέπει να θέτουμε και κάποια κριτήρια με τα οποία επιχειρούμε τέτοιες διαδικασίες. Ένα σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση όπως αυτό που προτείνουμε, στο πλαίσιο της γενικότερης εκπαιδευτικής πρότασής μας, πρέπει να απαντά θετικά στα εξής σημεία:

- (α) Άμβλυνση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων: Αυτό σημαίνει ότι ανάμεσα σε διαφορετικά συστήματα πρέπει να επιλέγονται εκείνα τα συστήματα που ευνοούν την άμβλυνση, στο βαθμό του δυνατού, των μορφωτικών ανισοτήτων. Φυσικά, είναι αποδεκτό ότι ένα σύστημα εξετάσεων δεν μπορεί από μόνο του να επιφέρει την ισότητα ευκαιριών στη μόρφωση, καθώς κάτι τέτοιο υπονομεύεται από τη συνολική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος σε όλες τις προηγούμενες βαθμίδες του (προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια). Γι' αυτό και κάθε προσπάθεια για

την εδραίωση των ίσων ευκαιριών στη μόρφωση πρέπει να ξεκινά από μια ριζική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στις κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Επίσης, πρέπει να συνεκτιμηθεί ότι οι εκπαιδευτικές ανισότητες εδράζονται σε ευρύτερες κοινωνικο-οικονομικές ανισότητες, που πρέπει να αποτελούν τον πρωταρχικό στόχο μιας **ευρύτερης κοινωνικής μεταρρύθμισης**. Συνεπώς, όλα αυτά μπορούν να υλοποιηθούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό όταν συνοδεύονται από ευρύτερες κοινωνικές αλλαγές. Η πείρα όμως έχει δείξει ότι και η δομή του Λυκείου (διάκριση γενικής – τεχνικο-επαγγελματικής εκπαίδευσης ή ενιαίο λύκειο) και το σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παίζουν σημαντικό ρόλο, αμβλύνοντας ή οξύνοντας τα σχετικά προβλήματα. Για παράδειγμα, η πρώιμη έναρξη της επιλεκτικής λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος εντείνει τις ταξικές ανισότητες στην εκπαίδευση, ενώ η όψιμη έναρξη της λειτουργίας του και η ελεύθερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τις αμβλύνουν. Ο αδιάβλητος από προσωπικές παρεμβάσεις, κυρίως στη διαδικασία της αξιολόγησης / βαθμολόγησης των γραπτών, χαρακτήρας των εξετάσεων είναι επίσης στοιχείο που αμβλύνει τις μορφωτικές ανισότητες.

- (β) **Μείωση της ανάγκης προσφυγής στα φροντιστήρια:** Χαρακτηριστικό της παθογένειας του εκπαιδευτικού μας συστήματος είναι η υπερβολική διόγκωση της προσφυγής των υποψηφίων φοιτητών στα φροντιστήρια. Το πρόβλημα αυτό συνδέεται αναπόσπαστα με το προηγούμενο, καθώς η φροντιστηριακή δαπάνη συνεπάγεται συχνά δυσβάσταχτες δαπάνες για την ελληνική οικογένεια. Μαζί με την ακύρωση του λυκείου τείνει να αλλάξει και ο *χαρακτήρας των φροντιστηρίων*: Αντί να υποβοηθούν και να συμπληρώνουν την εκπαιδευτική διαδικασία του Λυκείου, τείνουν να υποκαταστήσουν σε μικρό ή μεγάλο βαθμό το Λύκειο. Ο θεσμός των φροντιστηρίων επιδιώκει να νομιμοποιηθεί στη συνείδηση της ελληνικής κοινωνίας με την υπόσχεση ότι μπορεί να τυποποιήσει και να διδάξει συστηματικά την εξεταστέα ύλη μεταδίδοντας τεχνικές αποτελεσματικές τεχνικές επίλυσης των πιθανών θεμάτων. Έτσι, το φροντιστήριο αρχίζει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό και στο χαρακτήρα της παρεχόμενης γνώσης.
- (γ) **Προγνωστική εγκυρότητα και τυχαιότητα:** Ένα αποτελεσματικό σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει έχει δυνατότητες ορθής πρόγνωσης της μελλοντικής επαγγελματικής πορείας των υποψηφίων, Επίσης, πρέπει να προστατεύεται από τον παράγοντα της σύμπτωσης. Το ισχύον σύστημα γενικά προβάλλεται ως αδιάβλητο, αλλά επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τέτοιους παράγοντες. Για την επαρκή προγνωστική λειτουργία του συστήματος πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει, εκτός των άλλων προϋποθέσεων, να λειτουργήσει ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό σύστημα επαγγελματικού προσανατολισμού.
- (δ) **Επίδραση στα κίνητρα των μαθητών/-τριών για απόκτηση μόρφωσης:** Το εξεταστικό σύστημα μπορεί να επηρεάζει θετικά ή αρνητικά τα κίνητρα των μαθητών και μαθητριών για την απόκτηση μιας ολοκληρωμένης μόρφωσης. Στην περίπτωση, για παράδειγμα, που ωθεί σε μια τυπική απομνημόνευση συγκεκριμένων γνώσεων, στο βαθμό που κάτι ανάλογο απαιτείται στις εξεταστικές διαδικασίες, και όχι σε μια δημιουργική διαπραγμάτευση των γνωστικών αντικειμένων, έχει αρνητική επίδραση στην επιδίωξη μιας ολοκληρωμένης και πολυδιάστατης γνωστικής υποδομής. Επίσης, αν η εξεταστική διαδικασία έχει έντονα επιλεκτικό χαρακτήρα και οι δυσκολίες στην πρόσβαση είναι υπερβολικές, συνήθως λειτουργεί αποτρεπτικά κυρίως για τους μαθητές /-ες που προέρχονται από τα πιο αγνοημένα κοινωνικά στρώματα.

- (ε) Επιπτώσεις στη μόρφωση / στο χαρακτήρα του Λυκείου: Το ισχύον εξεταστικό σύστημα έχει σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην εκπαίδευση. Η διαιώνισή του επιτείνει την παραλυτική κατάσταση και στη δευτεροβάθμια αλλά και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ουσιαστικά, πρόκειται για τη βαθμιαία ακύρωση του Λυκείου ως μιας αυτοτελούς εκπαιδευτικής βαθμίδας. Στις αρνητικές επιπτώσεις στη μορφωτική λειτουργία του Λυκείου και στο είδος και την ποιότητα των γνώσεων που παρέχονται στους νέους περιλαμβάνονται η ποσοτικοποίηση και αποστήθιση της γνώσης, η αδρανοποίηση της κριτικής σκέψης κ.λπ. Το Λύκειο, τελικά, εκχωρεί ως ένα βαθμό στο φροντιστήριο την ευθύνη και το ρόλο για την εισαγωγή στα Πανεπιστήμια και το γεγονός αυτό αφενός επιτείνει τις μορφωτικές ανισότητες και αφετέρου εύκολα οδηγεί σε ακύρωση κάθε μορφωτική δραστηριότητα που για τους μαθητές και μαθήτριες δεν φαίνεται να έχει άμεση σχέση με τη διαδικασία των εισαγωγικών εξετάσεων.
- (στ) Επίδραση στην παιδαγωγική σχέση στο πλαίσιο του σχολείου: Είναι σημαντικό να εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο επιδρά το σύστημα πρόσβασης στην παιδαγωγική σχέση που διαμορφώνεται στο πλαίσιο του σχολείου, τόσο ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές/-τριες όσο και στο διαμαθητικό πλαίσιο· αν, για παράδειγμα, καλλιεργεί τον ανταγωνισμό και τη βαθμοθηρία στην προσπάθεια για την επιτυχία στις εξετάσεις και την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τότε οι σχέσεις διδασκόντων-διδασκομένων και διδασκομένων μεταξύ τους καθίστανται προβληματικές.
- (ζ) Ελεύθερος χρόνος των νέων: Μέσα από το ισχύον εξεταστικό σύστημα οι νέοι και νέες εγκλωβίζονται σε ένα τρόπο ζωής που τους δεσμεύει ανάμεσα στο σχολείο και στο φροντιστήριο και ουσιαστικά ακυρώνει τις δυνατότητες για άλλες σημαντικές δραστηριότητες, μορφωτικού, ψυχαγωγικού, κοινωνικού ή ακόμη και οικογενειακού ή προσωπικού χαρακτήρα. Οι επιπτώσεις αυτής της διαδικασίας στη συναισθηματική και κοινωνική εξέλιξη των νέων και γενικότερα στη συγκρότηση της προσωπικότητάς τους δεν έχουν διερευνηθεί όσο θα έπρεπε.
- (η) Κατάλληλη προετοιμασία των εκπαιδευτικών για την εφαρμογή του. Αποδίδουμε πρωταρχική σημασία στο ρόλο των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, γι' αυτό πρέπει να επιδιώκεται η ενεργοποίησή τους και η μετατροπή τους σε υποκείμενο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Πέρα από την επαρκή επιστημονική και παιδαγωγική εκπαίδευση σε προπτυχιακό επίπεδο και την αντίστοιχη περιοδική επιμόρφωση, σύμφωνα με τις προτάσεις του κλάδου, είναι αναγκαία και η ουσιαστική βελτίωση του επιπέδου ζωής των εκπαιδευτικών.

Όταν αναπτύσσει κανείς αυτές τις παραμέτρους στο σύνολό τους, διαπιστώνει εύκολα πόσο στενά και περιοριστικά είναι συνήθως τα κριτήρια με τα οποία αποτιμάμε την αποτελεσματικότητα, για παράδειγμα, των γηγενών πανελλήνιων ή εισαγωγικών ή γενικών εξετάσεων. Ακριβώς, η επιδίωξη της ένταξης με κάθε τρόπο των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να θέσει σε δεύτερη μοίρα και να υποβαθμίσει κριτήρια όπως αυτά που αναφέρθηκαν, τα οποία όμως είναι εξίσου ή και πολύ περισσότερο σημαντικά, καθώς συνδέονται με την πολυδιάστατη ανάπτυξη της προσωπικότητας του νέου ανθρώπου και την επίτευξη της προσωπικής πληρότητας και ευτυχίας.

Ανάλυση της πρότασης

Βασικό σημείο της πρότασης της ΟΛΜΕ για την πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι η επιδίωξη της συνεχούς διεύρυνσης της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με τελικό στόχο την κατάργηση του κλειστού αριθμού εισακτέων. Ως απαραίτητη προϋπόθεση τίθεται η γενναία χρηματοδότηση των υποδομών των ιδρυμάτων της και ενίσχυση του εκπαιδευτικού προσωπικού, ώστε να μην υποβαθμίζονται συνεχώς οι σπουδές σε αυτά με την είσοδο όλο και περισσότερων φοιτητών με την ίδια χρηματοδότηση και την ύπαρξη σοβαρών κενών σε εκπαιδευτικούς.

Για να μπορεί, επομένως, να εφαρμοστεί μια τέτοια πολιτική, απαιτείται, πέρα των όσων αναφέρθηκαν σε σχέση με την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μια ριζική αναδιάρθρωση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Συγκεκριμένα:

(α) Η διεύρυνση του αριθμού των εισαγομένων στα ΑΕΙ και ΑΤΕΙ απαιτεί ανάπτυξη της κτιριακής υποδομής και του εξοπλισμού των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων. Απαιτεί, επίσης, αντίστοιχη διεύρυνση του προσωπικού των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων, κυρίως του διδακτικού, αλλά και του διοικητικού και βοηθητικού. Δεδομένου ότι ο αριθμός των αποφοίτων σε ετήσια βάση από το Λύκειο δεν είναι κατά πολύ μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο αριθμό των εισαγομένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η επιζητούμενη διεύρυνση είναι εφικτή, υπό τον όρο ότι θα υπάρξει η αύξηση των δαπανών για την εκπαίδευση από τον κρατικό προϋπολογισμό, ώστε να προσεγγίσει τουλάχιστον το ποσοστό του 5% του ΑΕΠ.

(β) Σε αρκετές περιπτώσεις το ήδη υφιστάμενο διδακτικό προσωπικό είναι σε θέση να καλύψει μεγάλο μέρος των διδακτικών ωρών που αναμένεται να προστεθούν με την ενδεχόμενη διεύρυνση που προτείνει η ΟΛΜΕ. Αυτό σημαίνει ότι μειώνεται σε σημαντικό βαθμό η απαίτηση πρόσληψης επιπλέον διδακτικού προσωπικού.

(γ) Η επιδιωκόμενη κατάργηση του κλειστού αριθμού εισακτέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εγείρει το ερώτημα αν κάτι τέτοιο είναι παιδαγωγικά εφικτό και κοινωνικά επωφελές.

Ως προς το πρώτο σημείο, το τι είναι παιδαγωγικά εφικτό για κάθε μαθητή/μαθήτρια δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί.

Γενικά, μια εξειδικευμένη εκδοχή της πρότασης για ελεύθερη πρόσβαση, που υποστηρίζει την εγγραφή όλων των υποψηφίων για σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ένα πρώτο έτος σπουδών, γενικού χαρακτήρα, και τη σταδιακή εξειδίκευσή τους στα επόμενα έτη, παρέχει μια ενδεχόμενη απάντηση σε αυτό το ερώτημα: Η εγγραφή στο πρώτο έτος σπουδών είναι καθολική, με βάση πάντα το απολυτήριο του Ενιαίου Λυκείου, που θα αποκτάται με **ενδοσχολικές εξετάσεις**, και στη συνέχεια, απομένει σε καθένα φοιτητή/-τρια να επιβεβαιώσει τη την επάρκειά του/της, με την προαγωγή στο δεύτερο έτος σπουδών. Σοβαρό μειονέκτημα αυτής της πρότασης είναι ότι η διασφάλιση της διαφάνειας και της αξιοκρατίας στην όλη διαδικασία επαφίεται στο διδακτικό προσωπικό των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων, κάτι που συχνά, σε ανάλογες περιπτώσεις (π.χ. μετεγγραφές, επιλογή μεταπτυχιακών κ.τ.ό.), έχει αποδειχθεί ότι καταστρατηγείται.

Άλλη εναλλακτική πρόταση, που υποστηρίζει την εφαρμογή της ελεύθερης εγγραφής μόνο στις σχολές χαμηλής και μέτριας ζήτησης, προτείνει η εγγραφή στις λεγόμενες «σχολές υψηλής ζήτησης» να γίνεται και μέσω πανελλαδικών εξετάσεων σε λίγα μαθήματα και με ευθύνη, πάντα, της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτή η πρόταση διασφαλίζει το αδιάβλητο της εξεταστικής διαδικασίας σε μεγάλο βαθμό, ωστόσο «νοθεύει», ή τουλάχιστον σχετικοποιεί τον «ελεύθερο» χαρακτήρα της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αυτονόητο είναι, σε κάθε περίπτωση, ότι η πρόταση της ΟΛΜΕ προϋποθέτει την κατάργηση του μέτρου της βαθμολογικής βάσης του 10 ως ελάχιστου προαπαιτούμενου για

την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενός μέτρου που λειτουργεί σε αντίθετη κατεύθυνση, αποκλείοντας από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση χιλιάδες νέους από τα λαϊκά κοινωνικά στρώματα και εξωθώντας τους στην ιδιωτική πρωτοβουλία (ΚΕΚ, ΙΕΚ, ΚΕΣ κ.λπ.). Αξίζει να σημειωθεί ότι και εφέτος (σχολικό έτος 2008-09) έμειναν κενές 18.441 θέσεις στα ΑΕΙ και τα ΑΤΕΙ λόγω της καθιέρωσης της βαθμολογικής βάσης, ενώ η ελληνική κοινωνία στερείται αναγκαίο επιστημονικό δυναμικό. Αν συνυπολογιστούν οι κενές θέσεις και των δύο προηγούμενων χρόνων, προκύπτει ένας συνολικός αριθμός 50.000 θέσεων περίπου. Σε αυτές τις συνθήκες υποχρεώνονται περισσότερες ελληνικές οικογένειες να αναζητήσουν διέξοδο στη φοιτητική μετανάστευση ή στην αγκαλιά των «ιδιωτικών πανεπιστημίων» που προώθησε η κυβέρνηση με την αναγνώριση των Κέντρων Ελεύθερων Σπουδών. Οι συνέπειες αυτής της πολιτικής είναι αρνητικές για τους ίδιους και την ελληνική κοινωνία.

Ως προς το δεύτερο σημείο, αν είναι κοινωνικά επωφελής η κατάργηση του κλειστού αριθμού εισακτέων στα ΑΕΙ-ΑΤΕΙ, θα μπορούσε να παρατηρήσει κανείς ότι η διεύρυνση της δυνατότητας για τριτοβάθμιες σπουδές συνολικά αποτελεί κέρδος για την κοινωνία, ανεξάρτητα από το αν τελικά κάθε απόφοιτος-η θα έχει τη δυνατότητα να αξιοποιήσει τα προσόντα και τις γνώσεις του στο σύνολό τους στον τομέα της ειδικότητάς του/της. Η άνοδος του μορφωτικού δυναμικού των μελών μιας κοινωνίας διευρύνει καθοριστικά τους ορίζοντες της σκέψης τους, αυξάνει τα όρια των δυνατοτήτων τους και βελτιώνει την αποτελεσματικότητά τους σε όποιον τομέα και αν απασχολούνται ως εργαζόμενοι. Επιπλέον, ενισχύει τις δυνατότητες ουσιαστικής συμμετοχής τους ως πολιτών στο κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι, καθώς μειώνει τις πιθανότητες χειραγώγησής τους από ποικίλα κέντρα ιδιοτελών συμφερόντων.

Πρέπει να προστεθεί, ωστόσο, ότι η παραπάνω προσέγγιση συνδέεται συχνά με την άποψη ότι η ελεύθερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνεπάγεται την αποδέσμευση της πολιτείας από την υποχρέωση να εξασφαλίσει σε κάθε εξειδικευμένο επιστήμονα εργασία στον τομέα της ειδικότητάς του. Η μεγάλη συσσώρευση πτυχιούχων σε ένα τομέα της παραγωγής -επακόλουθο, ως ένα βαθμό τουλάχιστον, του συστήματος της ελεύθερης πρόσβασης- συνεπάγεται προφανώς αυξημένη δυσκολία απορρόφησής τους σε αντίστοιχους τομείς της παραγωγής. Ωστόσο, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα λειτουργούν στην κοινωνία και ειδικότερα στην παραγωγή ανατροφοδοτικές διαδικασίες που οδηγούν τους/τις υποψηφίους σε πιο εκλογικευμένες επιλογές σπουδών και κατά συνέπεια επιφέρουν μείωση της αναντιστοιχίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης.

Αξίζει εδώ να προστεθούν δύο ακόμη σημαντικές παρατηρήσεις

1. Η παιδαγωγικά σωστή εφαρμογή των διαδικασιών του επαγγελματικού προσανατολισμού μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές/-τριες να κάνουν κατάλληλες εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές και να αποφεύγουν επιλογές που οδηγούν αναπόφευκτα σε ματαιώσεις.
2. Η οργάνωση ενός αξιόπιστου και επαρκούς συστήματος τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης σε μεταλυκειακό επίπεδο, όπως προβλέπει η πρόταση της ΟΛΜΕ, μπορεί να διευρύνει τον κύκλο των επιλογών των αποφοίτων της 12χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης και να μειώσει την ανάγκη στροφής προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για το σκοπό αυτό όμως απαιτείται η ουσιαστική αναβάθμιση της ΤΕΕ και η εξασφάλιση συγκεκριμένων επαγγελματικών προσόντων των αποφοίτων της.

Η μεταβατική πρόταση

Συστατικό της πρότασης της ΟΛΜΕ είναι η πρόβλεψη για ένα μεταβατικό στάδιο, κατά τη διάρκεια του οποίου θα γίνουν οι αναγκαίες προετοιμασίες στη λυκειακή βαθμίδα και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με στόχο την απρόσκοπτη εφαρμογή της τελικής πρότασης.

Η πρόβλεψη αυτή κρίνεται αναγκαία, δεδομένου ότι εκτεταμένες αλλαγές, όπως είναι η πλήρης εφαρμογή του Ενιαίου Λυκείου και η εξασφάλιση των δομών, των υποδομών και του αναγκαίου και πλήρως επιμορφωμένου προσωπικού τόσο στη λυκειακή βαθμίδα όσο και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, απαιτούν ένα μεταβατικό διάστημα. Στην περίπτωση αυτή είναι αναγκαίο να εκπονηθεί ένα συγκεκριμένο και σωστά σχεδιασμένο χρονοδιάγραμμα, π.χ. 5-6 ετών, που δεν θα επιτρέψει οι συνεχείς αναβολές να οδηγούν τελικά στη διαιώνιση του «μεταβατικού» σταδίου.

Στη διάρκεια αυτού του μεταβατικού σταδίου έχει προταθεί από την ΟΛΜΕ (βλ. παρακάτω το κείμενο των προτάσεων της ΟΛΜΕ) η λειτουργία μόνο δύο τύπων σχολείου στη λυκειακή βαθμίδα, του γενικού (ΓΕΛ) και του επαγγελματικού (ΕΠΑΛ), ενώ προβλέπεται η ισότιμη πρόσβαση των αποφοίτων των δύο αυτών τύπων σχολείου, χωρίς τους φραγμούς και τις διακρίσεις που υφίστανται σήμερα, και αναλογικά με το μαθητικό δυναμικό της ΤΕΕ, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι, από τη μία πλευρά εξασφαλίζεται, για το μεταβατικό διάστημα πάντα, η τυπικά ισότιμη αντιμετώπιση όλων των αποφοίτων του Λυκείου σε σχέση με την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ από την άλλη παρέχεται το αναγκαίο χρονικό διάστημα για την προετοιμασία του εκπαιδευτικού προσωπικού (επιμόρφωση, εξειδίκευση) με στόχο την επαρκή ανταπόκρισή του στις απαιτήσεις των νέων εκπαιδευτικών δομών (αναδομημένου γυμνασίου, ενιαίου λυκείου και μεταλυκειακής εκπαίδευσης).

Σύμφωνα με τις σχετικές προτάσεις της ΟΛΜΕ, για το μεταβατικό χρονικό διάστημα η πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση προτείνεται να γίνεται μετά την αποφοίτηση από το Λύκειο, με πανελλαδικές εξετάσεις σε περιορισμένο αριθμό μαθημάτων με την ευθύνη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ο *περιορισμένος αριθμός εξεταζόμενων μαθημάτων* (ενδεικτικά, 4-5) προτείνεται καθώς θεωρείται ότι μπορούν να εξασφαλίσουν μια σχετικά αξιόπιστη διάγνωση των δυνατοτήτων των υποψηφίων σε ένα συγκεκριμένο τομέα του επιστητού. Παράλληλα, έχει γίνει σαφές ότι σε αντίθετη περίπτωση αυξάνεται έντονα η φροντιστηριακή δραστηριότητα, ενώ αυξάνεται το άγχος των υποψηφίων κατά την προετοιμασία τους. Από την άλλη πλευρά, η διεξαγωγή των εξετάσεων με ευθύνη της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και του Υπ. Παιδείας, όπως συμβαίνει ως σήμερα, μπορεί να εξασφαλίσει σε μεγαλύτερο βαθμό τα εχέγγυα μιας αδιάβλητης διαδικασίας σε σύγκριση με την τυχόν ανάθεσή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον, η συμμετοχή και η συνεργασία εκπαιδευτικών τόσο της δευτεροβάθμιας όσο και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην επιτροπή επιλογής των θεμάτων παρέχει το πιο κατάλληλο πλαίσιο για την επιλογή των θεμάτων.

Στο πλαίσιο του μεταβατικού σταδίου, για όσους/όσες αποφοίτους του Λυκείου δεν επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε ΑΕΙ και ΑΤΕΙ, προτείνεται η σύσταση δημόσιου Μεταλυκειακού Έτους Ειδίκευσης, λειτουργικά συνδεδεμένου με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που θα αξιοποιεί την υποδομή και το εκπαιδευτικό προσωπικό των ΕΠΑΛ, και θα μπορεί να περιλαμβάνει το σύνολο των ειδικοτήτων που παρέχονται σήμερα, αλλά και όποια άλλη κριθεί αναγκαίο να δημιουργηθεί με βάση τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, με ταυτόχρονη κατάργηση και ενσωμάτωση σε αυτό κάθε άλλης μορφής επαγγελματικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΙΕΚ κ.λπ.). Είναι, επίσης, αναγκαίο να συμπεριληφθούν στο μεταβατικό ΕΠΑΛ τουλάχιστον όλες εκείνες οι βασικές ειδικότητες για τις οποίες υπάρχουν αντίστοιχες σχολές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Με αυτό τον τρόπο θα υπάρξει σαφής συσχέτιση των σπουδών δευτεροβάθμιου και τριτοβάθμιου επιπέδου και θα ενισχυθεί η δυνατότητα μετακίνησης των αποφοίτων των ΕΠΑΛ που επιθυμούν κάτι τέτοιο σε υψηλότερο επίπεδο σπουδών στην ειδικότητά τους.

Σημειώνουμε, τέλος, ότι στη λογική της πρότασης της ΟΛΜΕ θα εντασσόταν και η πρόβλεψη κάποιων ευνοϊκών ρυθμίσεων για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μαθητών/-τριών που προέρχονται από συγκεκριμένες κοινωνικές

ομάδες, οι οποίες αντιμετωπίζουν σημαντικά εκπαιδευτικά και κοινωνικά προβλήματα, σε ό,τι αφορά το μεταβατικό στάδιο. Είναι γνωστό ότι κάποιες χώρες προβλέπουν ειδικά αντισταθμιστικά μέτρα, προκειμένου να ενισχύσουν την πρόσβαση υποψηφίων αυτών των κατηγοριών (παιδιά μεταναστών, με ειδικές ανάγκες κ.λπ.). Τέτοιες μορφές «πριμοδότησης» μπορεί να λειτουργήσουν θετικά τόσο για τα ίδια τα άτομα όσο και για την κοινωνία συνολικά, καθώς δίνεται η δυνατότητα σε ικανούς νέους και νέες, που έχουν τη διάθεση να μορφωθούν, να αποκτήσουν μορφωτικά εφόδια υψηλού επιπέδου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ 13^{ου} ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΟΛΜΕ

Αθήνα, 9/7/07

Το 13^ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας μας πραγματοποιείται σε μια κρίσιμη περίοδο για τις πολιτικές, κοινωνικές και εκπαιδευτικές εξελίξεις της χώρας.

Η επίθεση του νεοφιλελευθερισμού στην Ελλάδα, την Ευρώπη και τον κόσμο κλιμακώνεται. Σε παγκόσμιο επίπεδο η ανισότητα, η φτώχεια, η αύξηση της εκμετάλλευσης, οι πολεμικές επεμβάσεις, η οικολογική καταστροφή είναι οι συνέπειες μιας νέας βαρβαρότητας, που επικαθορίζει η κυριαρχία των ΗΠΑ, των υπερεθνικών μονοπωλίων, του ΟΟΣΑ και του Δ.Ν.Τ. Στην Ευρώπη ο ανταγωνισμός αναγορεύεται σε κυρίαρχο στόχο και, για να προωθηθεί, δίνεται βάρος στις διαρθρωτικές πολιτικές (απελευθερώσεις αγορών, ιδιωτικοποιήσεις, πολιτικές αγοράς εργασίας), αφού η δημοσιονομική και η νομισματική πολιτική θεωρούνται «κλειδωμένες». Η στρατηγική της Λισσαβόνας αποτελεί το σύγχρονο εργαλείο αντεργατικών αναδιαρθρώσεων, ώστε να αποδομηθεί ό,τι απέμεινε από το κοινωνικό μοντέλο, το πρότυπο απασχόλησης καθώς και το ρυθμιστικό πλαίσιο προστασίας της εργασίας, και να διασφαλιστεί φτηνή εργατική δύναμη για το κεφάλαιο. Η επίθεση επεκτείνεται και στα ατομικά δικαιώματα και ελευθερίες.

Πρόσφατα ανακοινώθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι γενικές κατευθυντήριες γραμμές της λεγόμενης «ευέλικτης ασφάλειας» (flexicurity). Άμεσο στόχο των ρυθμίσεων αυτών αποτελεί η διεύρυνση των ευέλικτων μορφών εργασίας, που θα συνοδεύονται από ανατροπές στα ασφαλιστικά δικαιώματα με παράλληλη υπόσκαψη των ΣΣΕ και κυρίως των όποιων όρων προστασίας από τις απολύσεις.

Στο πλαίσιο των παραπάνω ευρύτερων πολιτικών προωθούνται και στη χώρα μας οι νεοφιλελεύθερες διαρθρωτικές αλλαγές, από όλες τις κυβερνήσεις της τελευταίας τουλάχιστον εικοσαετίας. Η κυβέρνηση ιδιωτικοποιεί ζωτικής σημασίας δημόσια αγαθά, ενώ η σκληρή λιτότητα, η καλπάζουσα ακρίβεια, η απορύθμιση των εργασιακών σχέσεων και η ανεργία διευρύνουν τις κοινωνικές ανισότητες. Με την αποτυχημένη, μέχρι τώρα, απόπειρά της να αναθεωρήσει το Σύνταγμα επιχείρησε να ξεφορτωθεί τη δημοκρατική κληρονομιά της Μεταπολίτευσης, που αποτελεί «εμπόδιο» στα σχέδιά της, σύμφωνα με γνωστή αποστροφή της Υπ. Παιδείας κας Μ. Γιαννάκου.

Στο χώρο της εκπαίδευσης και με επίκεντρο κυρίως τα Πανεπιστήμια η πολιτική αυτή εκφράστηκε με την προσπάθεια για την αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος (ίδρυση ιδιωτικών Πανεπιστημίων) και την επιβολή του νέου «νόμου – πλαισίου» για τα ΑΕΙ-ΑΤΕΙ. Η προσπάθεια αυτή με ευθύνη της Κυβέρνησης συνοδεύτηκε από την καλλιέργεια κλίματος ιδιαίτερης οξύτητας και την επίδειξη πρωτοφανούς αυταρχισμού και αστυνομικής βίας.

Από το Μάη του 2006 μέχρι σήμερα, η ελληνική κοινωνία βρέθηκε μπροστά σε ένα μεγαλειώδες και συγκλονιστικό εκπαιδευτικό κίνημα, που έχει ήδη γράψει μια από τις σημαντικές σελίδες στην ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης. Ήταν οι δεκάδες χιλιάδες φοιτητές, μαθητές και εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην ανάπτυξη ενός πολύμορφου, ριζοσπαστικού, μαχητικού, μαζικού και με αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά αυτονομίας κινήματος αντίστασης στις αντιεκπαιδευτικές κυβερνητικές επιλογές, που υπονομεύουν τη Δημόσια Δωρεάν Εκπαίδευση και περιορίζουν δραστικά το καθολικό κοινωνικό δικαίωμα στη μόρφωση.

Το πανεκπαιδευτικό αυτό κίνημα, που σημάδεψε όχι μόνο τις εκπαιδευτικές, αλλά σε ένα βαθμό και τις πολιτικές εξελίξεις της χώρας, επέδειξε τα κινηματικά αντανάκλαστικά του απέναντι στις προκλήσεις της συγκυρίας, την αντοχή, την ισχύ και την αποτελεσματικότητά του, παρά τους αρνητικούς πολιτικούς συσχετισμούς, ματαιώνοντας ουσιαστικά την αντιδραστική αναθεώρηση του άρθρου 16, που τέθηκε με πρωτοβουλία της Κυβέρνησης και είχε αρχικά και τη συναίνεση της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης. Η ανατροπή, ουσιαστικά, από το κίνημα της πιο σημαντικής για τους κυρίαρχους κύκλους «μεταρρύθμισης» δημιούργησε επιπλέον προϋποθέσεις ακύρωσης στην πράξη του «νόμου - πλαισίου» για τα ΑΕΙ – ΑΤΕΙ με την πλήρη απονομιμοποίησή του στη συνείδηση του λαού μας.

Η εμπειρία από το μεγαλειώδη αυτόν αγώνα είναι πολύτιμη παρακαταθήκη για όλους και ιδιαίτερα για τον κλάδο μας, που στο Συνέδριό του καλείται να αποφασίσει και την περαιτέρω οργάνωση αγώνων, προκειμένου να αποτρέψει τις νεοφιλελεύθερες αναδιαρθρώσεις που επιχειρούν να επιβάλουν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση οι ίδιες δυνάμεις.

Ξεχωριστή θέση στην πορεία αυτού του παρατεταμένου αγώνα κατέχει η μεγάλη σε διάρκεια, μαχητικότητα και ένταση απεργία των Εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης το Φθινόπωρο του 2006. Η αγωνιστική συμπαράταξη του κλάδου μας, παρά την καθυστερημένη χρονικά απεργιακή εμπλοκή του και την προφανή έλλειψη της αναγκαίας εσωτερικής συσπείρωσης και κατάλληλης προετοιμασίας για να επιτευχθεί ικανή συσπείρωση στο εσωτερικό του, με κυρίαρχη την πολιτικοσυνδικαλιστική ευθύνη του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ αλλά και των Δ.Σ. των ΕΛΜΕ, συνέβαλε ουσιαστικά στην προσπάθεια διαμόρφωσης του κοινού πανεκπαιδευτικού αγώνα. Δημιουργήθηκε έτσι στην πράξη ένα ισχυρό μαχητικό κίνημα, που τα μηνύματά του για γενναία χρηματοδότηση της εκπαίδευσης, για δημόσια και δωρεάν παιδεία και αξιοπρεπείς μισθούς απλώθηκαν παντού και τα αγάλιασε η ελληνική κοινωνία.

Ο αγώνας αυτός, συνεπώς, ήταν αποτελεσματικός τόσο στο κοινωνικό όσο και στο πολιτικό πεδίο, καθώς τροφοδότησε την ελληνική κοινωνία με τις μεγάλες ηθικές αξίες της αξιοπρέπειας, της αλληλεγγύης και της αγωνιστικής στάσης ζωής, παρά το γεγονός ότι δεν είχε ορατά και άμεσα υλικά αποτελέσματα στο στενά συνδικαλιστικό πεδίο.

Αυτό που είναι πλέον ξεκάθαρο σε όλες τις ζωντανές-μάχιμες δυνάμεις του συνδικαλιστικού κινήματος είναι ότι η υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης σε όλους τους τομείς (χρηματοδότηση, οργάνωση, στελέχωση, περιεχόμενο, λειτουργία, υποδομές) έχει φτάσει σε οριακό σημείο. Οι πολιτικές της συστηματικής απαξίωσης των εκπαιδευτικών και του δημόσιου σχολείου έχουν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στη μόρφωση της νέας γενιάς σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Αυτή την αντιλαϊκή πορεία έχουμε υποχρέωση να αναχαιτίσουμε, δημιουργώντας ταυτόχρονα τους όρους για μια προοδευτική, δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Οι καιροί δεν μπορούν πλέον να περιμένουν.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Βασικό άξονα της πολιτικής της ΟΛΜΕ στα οικονομικά αποτελεί η διεκδίκηση μισθολογικών αυξήσεων, ώστε να ικανοποιηθεί το κεντρικό και επίκαιρο αίτημα «να ζούμε με αξιοπρέπεια από το μισθό μας».

Διεκδικούμε ένα νέο μισθολογικό καθεστώς, που θα εξασφαλίζει στον/την εκπαιδευτικό τη δυνατότητα να ασκεί απερίσπαστος/-η το εκπαιδευτικό-παιδαγωγικό του/της έργο ως πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης. Να έχει επαρκή και διαρκή πρόσβαση στη βιβλιογραφία και τις εξελίξεις στους τομείς της επιστήμης, της Παιδαγωγικής και της Διδακτικής. Να υποστηρίζεται ουσιαστικά η συνεχής παρουσία και συμμετοχή του/της στα

πολιτιστικά δρώμενα και να μπορεί να αποχωρήσει από την υπηρεσία όσο είναι ακόμα σε βιολογική και πνευματική ακμή.

Οι εξελίξεις των τελευταίων χρόνων -εισοδηματικές, φορολογικές, ακρίβεια- σε συνδυασμό με τον αντιλαϊκό και ανάλγητο τρόπο αντιμετώπισης των αιτημάτων της απεργίας μας, και η ουσιαστική εξαίρεσή μας από την καταβολή των 176 ευρώ, όπως και η παραπομπή των οικονομικών αιτημάτων μας στο αόριστο μέλλον μέσω και του νέου μισθολογίου των Δημόσιων Υπαλλήλων, κάνουν ακόμα πιο επιτακτική την ανάγκη του αγώνα για την οικονομική μας αναβάθμιση. Δεν μπορούμε άλλο να ανεχθούμε να βρίσκονται οι μισθοί μας στο 50% του μέσου όρου των μισθών των καθηγητών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η εισοδηματική πολιτική και ο προϋπολογισμός του 2007 φέρνουν νέα λιτότητα για τους εκπαιδευτικούς και ευρύτερα για τους μισθωτούς του Δημοσίου. Οι αυξήσεις που δόθηκαν είναι οριακά στο ύψος του επίσημου πληθωρισμού («αυξήσεις» 3,5% επί του βασικού μισθού), αλλά στην πραγματικότητα αντιστοιχούν στο 2% περίπου επί του συνόλου των αποδοχών. Αυτό μεταφράζεται σε πραγματική μείωση των αποδοχών μας, η οποία, τελικά, γίνεται ακόμη μεγαλύτερη, αν συνδυαστεί με τη μη τιμαριθμοποίηση της φορολογικής κλίμακας.

Ο κλάδος μας θα συνεχίσει να αγωνίζεται για την άμεση καταβολή του επιδόματος των 176 ευρώ και του συνόλου των αναδρομικών, όπως ορίζει με σαφή και κατηγορηματικό τρόπο η πρόσφατη απόφαση του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης.

Διεκδικούμε:

- Ουσιαστικές αυξήσεις στους βασικούς μισθούς μας, με αφετηρία τα 1.400 ευρώ συνολικές καθαρές αποδοχές στον νεοδιόριστο (εισαγωγικό μισθολογικό κλιμάκιο)
- Η σχέση εισαγωγικών προς καταληκτικές αποδοχές να διαμορφωθεί στο 1 / 2,5
- Όχι στη σύνδεση μισθού με την αξιολόγηση – απόδοση
- Ακώλυτη μισθολογική εξέλιξη
- Ενσωμάτωση του κινήτρου απόδοσης στο βασικό μισθό.
- Να καταργηθούν οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις χορήγησης του κινήτρου απόδοσης για όσο αυτό διατηρείται, ώστε να σταματήσει σε κάθε περίπτωση η περικοπή του
- Διπλασιασμό των οικογενειακών επιδομάτων
- Τιμαριθμοποίηση φορολογικής κλίμακας αναδρομικά από το 1992 με αφορολόγητο όριο τουλάχιστον τα 15.000 ευρώ
- Διπλασιασμό της ωρομίσθιας αποζημίωσης και της αμοιβής για υπερωριακή απασχόληση των καθηγητών και σύνδεσή της (ως ποσοστό) με τις συνολικές αποδοχές του εκπαιδευτικού
- Αύξηση των αμοιβών των πάσης φύσεως εργασιών των Πανελλαδικών Εξετάσεων
- Αναγνώριση των χρόνων σπουδών όλων των καθηγητών για μισθολογική εξέλιξη (κατ' αναλογία με τη ρύθμιση που ισχύει για τους πτυχιούχους της ΑΣΕΤΕΜ /ΣΕΛΕΤΕ)
- Επανακατάταξη των εκπαιδευτικών των παραμεθόριων περιοχών στα αντίστοιχα Μ.Κ. με συνυπολογισμό διπλάσιου χρόνου προϋπηρεσίας (ν. 2085/92, 1943/81)

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ – ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΑ

Τα ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά δικαιώματά μας βρίσκονται στο στόχαστρο των νεοφιλελεύθερων πολιτικών.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΣΕΒ πιέζουν για νέες, δυσμενείς για τους εργαζόμενους παρεμβάσεις, μέσα από την παραπέρα μείωση των συντάξεων, την αύξηση των ορίων

ηλικίας, τη φαλκίδευση της επικουρικής σύνταξης, την υποβάθμιση του δημόσιου χαρακτήρα του ασφαλιστικού συστήματος και την ενίσχυση της ιδιωτικής ασφάλισης.

Ο κλάδος μας έχει δώσει μακροχρόνιους αγώνες για την υπεράσπιση των ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων μας, που απειλούνται θανάσιμα από τις αδιαφανείς χρηματιστηριακές πρακτικές και τα παιχνίδια που παίζουν οι διορισμένες από τις κυβερνήσεις διοικήσεις των Ταμείων.

Αγωνιζόμαστε για τη διασφάλιση του δημόσιου, καθολικού και κοινωνικού χαρακτήρα του ασφαλιστικού μας συστήματος και την ακύρωση των νέων, επώδυνων αντιασφαλιστικών μέτρων.

Διεκδικούμε:

- Πλήρη σύνταξη στα 30 χρόνια υπηρεσίας χωρίς όριο ηλικίας με υπολογισμό της στο 80% του συνόλου των αποδοχών κατά το μήνα αποχώρησης.
- Κατάργηση του ισχύοντος αντιασφαλιστικού – αντισυνταξιοδοτικού πλαισίου και ειδικότερα κατάργηση των διαχωριστικών γραμμών σε ό,τι αφορά τα όρια ηλικίας και τις ασφαλιστικές εισφορές για τους διορισθέντες πριν και μετά το 1983, πριν και μετά το 1993.
- Σε κάθε περίπτωση, πάγωμα των δυσμενών αλλαγών που πρόκειται να εφαρμοστούν από 1-1-2008 με τη σταδιακή μείωση των συντάξεων (ν. 3029/02).
- Όχι στις σχεδιαζόμενες νέες αντιασφαλιστικές ανατροπές.
- Επιστροφή όλων των οφειλόμενων στα ασφαλιστικά ταμεία, που λεηλάτησαν οι κυβερνήσεις, οι τράπεζες και η εργοδοσία στη μεταπολεμική περίοδο μέχρι σήμερα. Τα αποθεματικά των ταμείων να αξιοποιούνται με σταθερές και σίγουρες αποδόσεις χωρίς κανένα ρίσκο και μεσάζοντες. Θέσπιση δικαιώματος veto των εκπροσώπων των εργαζομένων σε κάθε κρίσιμη απόφαση.
- Κατάργηση της διάταξης που απαγορεύει τη συνταξιοδότηση των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.
- Η στρατιωτική θητεία να αναγνωρίζεται αυτοδίκαια (χωρίς εξαγορά) ως χρόνος υπηρεσίας, τόσο για την κύρια σύνταξη όσο και για τα υπόλοιπα ταμεία, και για όσους θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα μετά τις 31/12/1997
- Αναγνώριση ως συντάξιμου χρόνου εργασίας όλων των χρονικών διαστημάτων που μεσολαβούν μεταξύ δύο διαδοχικών συμβάσεων αναπληρωτών.
- Πλήρη ιατροφαρμακευτική και υγειονομική περίθαλψη. Δωρεάν περίθαλψη για οδοντιατρικά και φυσιοθεραπεία. Δωρεάν χορήγηση γυαλιών όρασης και φακών επαφής.
- Αναπροσαρμογές της κύριας σύνταξης με βάση τις αυξήσεις των εν ενεργεία εκπαιδευτικών.
- Θεμελίωση του δικαιώματος συνταξιοδότησης σε περίπτωση θανάτου ή ολικής αναπηρίας, ανεξάρτητα από τα χρόνια υπηρεσίας, με κατώτερο όριο σύνταξης στο ύψος του 80% των αποδοχών του νεοδιόριστου εκπαιδευτικού.
- Χορήγηση του συνόλου της σύνταξης του θανόντος υπαλλήλου στην οικογένειά του, όταν υπάρχουν ανήλικα ή άγαμα παιδιά, καθώς η σύνταξη αποτελεί κληρονομικό δικαίωμα της οικογένειας. Όταν δεν συντρέχουν οι παραπάνω λόγοι, να χορηγούνται τουλάχιστον τα 7/10 της σύνταξης του θανόντος συζύγου στον επιζώντα και στα τέκνα του εφ' όρου ζωής.
- Αναγνώριση ως συντάξιμου του χρόνου αδιοριστίας και των βασικών σπουδών σε ΑΕΙ - ΑΤΕΙ, των εκπαιδευτικών, εφόσον οι σπουδές αυτές αποτελούν τυπικό προσόν διορισμού.

- Να θεωρείται συντάξιμος χρόνος πραγματικής υπηρεσίας όλο το χρονικό διάστημα της εκπαιδευτικής άδειας.

ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ

Η προκλητική αμφισβήτηση και προϊούσα αναίρεση των κατακτημένων εργασιακών δικαιωμάτων μας συνιστά ένα από τα πιο σοβαρά προβλήματα που απασχολούν τον κλάδο μας. Πολλοί συνάδελφοι καταδικάζονται σε εργασιακή αβεβαιότητα, περιπλάνηση και ανασφάλεια. Ο νόμος για τη διοίκηση της εκπαίδευσης και το «καθηκοντολόγιο» επιβάλλουν ένα ασφυκτικό διοικητικό πλαίσιο, μέσω του οποίου επιχειρείται η χειραγώγηση και η υποταγή του εκπαιδευτικού, ώστε να περιοριστεί σε ρόλο εκτελεστικού οργάνου της εκάστοτε κυβερνητικής πολιτικής.

Οργανώνουμε τις συλλογικές μας αντιστάσεις σε κάθε απόπειρα εφαρμογής του πλαισίου αξιολόγησης – χειραγώγησης. Κανείς αξιολογητής στην τάξη.

Η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση είναι ο χώρος της εκπαίδευσης που δοκιμάζεται περισσότερο από αυτές τις πολιτικές. Με την ψήφιση του ν. 3475/2006 για την ΤΕΕ το εργασιακό καθεστώς των εκπαιδευτικών της ΤΕΕ επιδεινώθηκε.

Διεκδικούμε:

- Ελεύθερες και γνήσιες Συλλογικές Διαπραγματεύσεις στο Δημόσιο σε όλα τα επίπεδα. Κατοχύρωση για τους καθηγητές του δικαιώματος των ουσιαστικών κλαδικών Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας εφ' όλης της ύλης.
- Παιδαγωγική ελευθερία και δημοκρατία στο σχολείο με κατάργηση ολόκληρου του νομοθετικού πλαισίου με το οποίο επιχειρείται η «συμμόρφωση» - χειραγώγηση του εκπαιδευτικού.
- Κατάργηση του «Καθηκοντολόγιου».
- Όχι στην αξιολόγηση – χειραγώγηση των εκπαιδευτικών. Όχι στην κοινωνική κατηγοριοποίηση των σχολείων μέσω της αξιολόγησης των σχολικών μονάδων.
- Σταθερή και μόνιμη εργασία στην εκπαίδευση. Διορισμοί σύμφωνα με τις πραγματικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- Κατάργηση του θεσμού της εργασιακής σχέσης του ωρομισθίου αλλά και του αναπληρωτή (εξαιρέση οι περιπτώσεις πραγματικής αναπλήρωσης). Στο ενδιάμεσο διάστημα πλήρη ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα και 12μηνη σύμβαση εργασίας για τους αναπληρωτές.
- Άμεση μονιμοποίηση όλων των αναπληρωτών που καλύπτουν πάγιες και διαρκείς ανάγκες.
- Αναγνώριση της προϋπηρεσίας όλων των αναπληρωτών-ωρομισθίων που εργάστηκαν στις σχολικές μονάδες που προσφέρουν μέχρι σήμερα Δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και ανήκουν σε άλλα Υπουργεία. Μέχρι την υπαγωγή αυτών των σχολικών μονάδων στο ΥΠΕΠΘ, να δημιουργηθεί ενιαίο σύστημα διορισμών στην εκπαίδευση όλων των Υπουργείων και οι διορισμοί αυτοί να γίνονται με βάση τη διαδικασία πρόσληψης και τοποθέτησης των αναπληρωτών και ωρομισθίων εκπαιδευτικών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.
- Κάθε πρόσληψη, από την επόμενη χρονιά, αναπληρωτή ή ωρομισθίου καθηγητή/-τριας στη δημόσια δευτεροβάθμια ή πρωτοβάθμια εκπαίδευση να πραγματοποιείται από τον ενιαίο πίνακα αναπληρωτών (πίνακα κατάταξης με βάση την πραγματική εκπαιδευτική προϋπηρεσία σε δημόσιες σχολικές μονάδες της δευτεροβάθμιας ή πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ) και, σε περίπτωση εξάντλησής του, από πίνακα με βάση την ημερομηνία λήψης πτυχίου.

- Να θεσπιστεί μειωμένο ωράριο για τους καθηγητές/καθηγήτριες που είναι γονείς παιδιών με αναπηρία πάνω από 67%, όπως ισχύει για όλους τους εργαζόμενους στο Δημόσιο τομέα, στα ΝΠΔΔ και τους ΟΤΑ, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 16 του Ν. 2527/1997. Η ανωτέρω μείωση του ωραρίου να ισχύει και για τους καθηγητές/-τριες που έχουν οι ίδιοι/-ιες αναπηρία πάνω από 67% ή έχουν υποστεί έμφραγμα μυοκαρδίου, έχουν υποβληθεί σε αγγειοπλαστική ή by pass εγχείρηση.
- Να μειώνεται το ωράριο των εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων με συνυπολογισμό ολόκληρης της δημόσιας προϋπηρεσίας, εφόσον έχει προσφερθεί με το ίδιο πτυχίο, ανεξάρτητα από το αν αυτή είναι εκπαιδευτική ή όχι. Οι 3 ώρες του μειωμένου ωραρίου των υπευθύνων εργαστηρίων σε όλους τους τύπους σχολείων να αφαιρούνται από το ωράριο που έχει ήδη ο εκπαιδευτικός σύμφωνα με τα χρόνια υπηρεσίας του.
- Ριζική αλλαγή του Δημοσιούπαλληλικού Κώδικα με κατάργηση των αυταρχικών διατάξεών του.
- Οι αναθέσεις διδασκαλίας των μαθημάτων να ρυθμίζονται με επιστημονικά και παιδαγωγικά κριτήρια.
- Πρόσληψη και τοποθέτηση γραμματέων, επιστατών και φυλάκων σε όλα τα σχολεία.
- Να οργανωθούν σε συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ κατασκηνώσεις και παιδικοί σταθμοί για τα παιδιά των εκπαιδευτικών, με πρόβλεψη της αναγκαίας χρηματοδότησης.
- Στις εκλογές για την ανάδειξη αιρετών μελών στα Υπηρεσιακά Συμβούλια να συμμετέχουν τα οικονομικά τακτοποιημένα μέλη των ΕΛΜΕ.
- Να επαναφερθούν στο ΚΥΣΔΕ οι αρμοδιότητες που του αφαιρέθηκαν (διορισμοί, αποσπάσεις στα ΑΕΙ, διοικητικές θέσεις κ.λπ.).
- Να θεσμοθετηθούν μοριοδοτούμενα κριτήρια για όλες τις κατηγορίες αποσπάσεων (από νομό σε νομό, από σχολείο σε σχολείο, στον ΟΕΕΚ και τα ΙΕΚ, στα ΑΕΙ-ΑΤΕΙ, σε διοικητικές θέσεις κ.λπ.). Όλοι οι εκπαιδευτικοί να λαμβάνουν τα μόρια της περιοχής στην οποία υπηρετούν και όχι αυτά της οργανικής τους θέσης εφόσον δεν υπηρετούν σε αυτή.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Η εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης επικεντρώθηκε στην προσπάθεια να επιβάλει μια νεοφιλελεύθερης έμπνευσης αντιδραστική «μεταρρύθμιση» στο πνεύμα των κατευθύνσεων της «Λισαβόνας» και της «Μπολόνια». Το τελευταίο διάστημα εντάθηκαν οι προσπάθειες για την ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειας σε όλες πλέον τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η κυβέρνηση έφτασε στο σημείο να απειλεί μέχρι και με πρόωρες εκλογές με σημαία τη «μεταρρύθμιση» στην εκπαίδευση, στην προσπάθειά της να κατασιγάσει τις μαζικές αντιδράσεις της εκπαιδευτικής κοινότητας - και όχι μόνο. Επρόκειτο όμως για μια «διάτρητη σημαία» σε όλα τα ζητήματα, από το θεμελιακό ζήτημα της συνεχιζόμενης καθήλωσης-μείωσης των εκπαιδευτικών δαπανών, παρά τις προεκλογικές δεσμεύσεις, μέχρι το περιεχόμενο της σχολικής γνώσης και το βασικό προσανατολισμό του εκπαιδευτικού συστήματος, όπως δομείται από τα νέα μέτρα και τις σχετικές εξαγγελίες.

Αποτέλεσμα αυτής της προωθούμενης αντιεκπαιδευτικής πολιτικής είναι η όξυνση των προβλημάτων της σχολικής στέγης. Εκφράζουμε την πλήρη αντίθεσή μας στο προβαλλόμενο με νεοφιλελεύθερη κομπορημοσύνη «μαγικό ραβδί» των Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), για τη δήθεν άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος της σχολικής στέγης και την ένταξή του επίσημα στους σχεδιασμούς του ΟΣΚ. Στην ουσία πρόκειται για νέα εκχώρηση στο «κερδοσκοπικό» κατασκευαστικό κεφάλαιο, ενώ

ταυτόχρονα εγκαινιάζεται η εμπορευματική χρήση των σχολικών μονάδων για την «απόσβεση» της ιδιωτικής επένδυσης (υπόγεια parking, internet café στα ισόγεια κ.λπ.).

Η εκπόνηση νέων προγραμμάτων σπουδών και σχολικών βιβλίων υπήρξε μια επώδυνη διαδικασία που δημιούργησε σοβαρά προβλήματα ειδικά στο Γυμνάσιο. Από την αρχή εκφράσαμε τη ριζική μας αντίθεση με τις αυταρχικές, συγκεντρωτικές και αντιδημοκρατικές διαδικασίες που ακολουθήθηκαν.

Εκφράζουμε, επίσης, την αντίθεσή μας στην εκπαίδευση της αγοράς και των επιχειρήσεων, που προκρίνει στη θέση της μόρφωσης και της ολοκληρωμένης γνώσης την εκμάθηση δεξιοτήτων, τη συσσώρευση πληροφοριών και ασπόνδυλες γνώσεις. Τα νέα αναλυτικά προγράμματα και βιβλία καθώς και οι εκπαιδευτικές «καινοτομίες», όπως η ευέλικτη ζώνη ή η ονομαζόμενη διαθεματικότητα, με τον τρόπο που αυτές προωθούνται, είναι διαδικασίες που ευνοούν την κυριαρχία του «σχολείου της αγοράς». Απαίτησή μας είναι οι εταιρείες και οι χορηγοί να μην εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Δεν πρέπει, επίσης, να παραλείψουμε να αναφερθούμε στην έκθεση του περιβόητου ΕΣΥΠ για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Πρόκειται για ένα πραγματικά αντιδραστικό «ντοκουμέντο». Καλύπτει θέματα από την καθιέρωση της «οικονομικής αυτοτέλειας» των σχολικών μονάδων και των «οικονομικών υποδιευθυντών» (μάντζερ), με ουσιαστικό στόχο την αυτοχρηματοδότηση των σχολικών μονάδων, μέχρι τον πολλαπλασιασμό των εξετάσεων τύπου «Αρσένη» από τη Γ΄ Γυμνασίου σε όλο το Λύκειο, από την κυριαρχία των διαδικασιών αξιολόγησης μέχρι την «Ακαδημία Εισαγωγικής Επιμόρφωσης» ως συστήματος επιλογής για διορισμούς στην εκπαίδευση, αμφίβολης αξιοπιστίας και αποτελεσματικότητας, και την επιβάρυνση της υποχρεωτικής παραμονής των εκπαιδευτικών στο σχολείο κατά 10 ώρες πέρα του διδακτικού ωραρίου.

Το 2006-07 εφαρμόστηκε για πρώτη φορά ο αντικειμενικός νόμος για την ΤΕΕ (ν. 3475/06) με τις γνωστές, πλέον, αρνητικές συνέπειες για τη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση, τους μαθητές μας και τους συναδέλφους μας κλάδων και ειδικοτήτων. Τις συνέπειες αυτές έχουμε επανειλημμένα επισημάνει, αναδείξει και καταγγείλει. Με Υπουργικές Αποφάσεις που υλοποιούν το νόμο αυτόν καταργούνται αρκετές ειδικότητες από τα ΕΠΑΛ, ενώ ταυτόχρονα τελούν ακόμη υπό κατάργηση σχολικές μονάδες της ΤΕΕ και οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται σε εργασιακή ανασφάλεια

Οι προτάσεις του κλάδου μας για τα την ΤΕΕ κινούνται σε εντελώς αντίθετη κατεύθυνση από τις επιλογές της Κυβέρνησης, όπως αυτές αποτυπώνονται στο ν. 3475/06, του οποίου απαιτούμε την άμεση κατάργηση. Έχουμε επανειλημμένα καταγγείλει το Υπουργείο Παιδείας γιατί συνεχίζει να αγνοεί προκλητικά τις τεκμηριωμένες προτάσεις του κλάδου μας.

Επιβεβαιώνονται και από τις μέχρι σήμερα εξελίξεις οι εκτιμήσεις μας, πως βασικό χαρακτηριστικό των αλλαγών που προωθεί το ΥΠΕΠΘ για την ΤΕΕ είναι η στροφή του μαθητικού δυναμικού στην πρόωγη κατάρτιση, αφενός μέσα από ένα τετραπλό, ουσιαστικά, δίκτυο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μετά το γυμνάσιο (ΕΠΑΛ, ΕΠΑΣ, ΕΠΑΣ άλλων Υπουργείων όπως οι σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ και Μεταγυμνασιακά ΙΕΚ), και αφετέρου μέσα από τον εξοβελισμό από τα ΕΠΑΛ πολλών ειδικοτήτων που μέχρι σήμερα υπήρχαν στα ΤΕΕ και τη μεταφορά τους σε σχολές κατάρτισης, τις ΕΠΑΣ.

Για το σύστημα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, διεκδικούμε σταθερά τη διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με αντίστοιχη, βέβαια, γενναία χρηματοδότηση των υποδομών των ιδρυμάτων της και ενίσχυση του εκπαιδευτικού προσωπικού, ώστε να μην υποβαθμίζονται συνεχώς οι σπουδές σε αυτά με την είσοδο όλο και περισσότερων φοιτητών με την ίδια χρηματοδότηση και την ύπαρξη σοβαρών κενών σε εκπαιδευτικούς.

Και ενώ θα έπρεπε να οδηγούμαστε στη διεύρυνση της πρόσβασης προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση –προς αυτή την κατεύθυνση ωθεί άλλωστε και η αναγκαιότητα καθιέρωσης της 12χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, για την οποία έχει δεσμευτεί και η

σημερινή κυβέρνηση– ψηφίστηκε από την κυβερνητική πλειοψηφία στη Βουλή νόμος που προβλέπει την καθιέρωση της βαθμολογικής βάσης στις πανελλαδικές εξετάσεις. Πρόκειται ουσιαστικά για μέτρο αποκλεισμού, που οδηγεί προς την αντίθετη κατεύθυνση, τη μείωση, δηλαδή, του φοιτητικού πληθυσμού. Τα αποτελέσματα και οι παρενέργειες του μέτρου αυτού είναι η ενίσχυση της τάσης προσφυγής στα κάθε είδους φροντιστήρια, η αύξηση της φοίτησης σε πανεπιστήμια του εξωτερικού και στα ποικιλώνυμα ιδιωτικά «κέντρα ελεύθερων σπουδών», το κλείσιμο σχολών στην περιφέρεια, καθώς και παραπέρα στρεβλώσεις στο ίδιο το εξεταστικό σύστημα.

Τελικά, το αποσπασματικό αυτό μέτρο ενισχύει τους ταξικούς φραγμούς στη μόρφωση και πλήττει τις ασθενέστερες τάξεις. Είναι στην κατεύθυνση της μείωσης των δαπανών για την παιδεία, αφού οδηγεί σε κλείσιμο πολλές σχολές, και του περιορισμού των διεξόδων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση παρά την αντίθετη, καθολική απαίτηση για τη διεύρυνσή της. Όσο η εκπαιδευτική πολιτική καθοδηγείται από το δόγμα «η αγορά αποφασίζει», τόσο η παιδεία ως κοινωνικό αγαθό θα υποτάσσεται στο χρήμα και το θεμελιακό δικαίωμα όλων για πρόσβαση στη γνώση θα γίνεται εμπόρευμα.

Διεκδικούμε:

- Άμεση αύξηση δημόσιων δαπανών για την Παιδεία στο 5% του ΑΕΠ τουλάχιστον, με στόχο αυτές να φτάσουν στο 7% του ΑΕΠ ή το 15% του Προϋπολογισμού.
- Καθολική δημόσια δωρεάν εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες, που θα παρέχει μόρφωση, καλλιέργεια και εφόδια σε όλα τα παιδιά χωρίς αποκλεισμούς με παιδαγωγική ελευθερία και δημοκρατία.
- Άμεση καθιέρωση της 12χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης με προοπτική το ενιαίο 12χρονο σχολείο. Δίχρονη υποχρεωτική προσχολική αγωγή. Όχι στην υπαγωγή της προσχολικής αγωγής στους Δήμους και στους ιδιώτες. Όχι στη «σχολειοποίησή» της.
- Κατάργηση του Ν. 3475/06 για την τεχνική εκπαίδευση.
- Στο πλαίσιο της μεταβατικής πρότασης της ΟΛΜΕ για την ΤΕΕ (παραμένει ισχυρή η σχετική απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Προέδρων των ΕΛΜΕ – Ιούνης 2006), προτείνουμε τα παρακάτω άμεσα μέτρα:
 - ✓ Κατάργηση όλων των σχολικών μονάδων που προσφέρουν σήμερα δευτεροβάθμια τεχνικο-επαγγελματική εκπαίδευση και ανήκουν σε άλλα υπουργεία (ΟΑΕΔ, ΟΤΕΚ, Υγείας, Γεωργίας) και υπαγωγή τους στο ΥΠΕΠΘ.
 - ✓ Καμιά κατάργηση σχολικής μονάδας, τομέα και ειδικότητας στην ΤΕΕ. Κατάργηση της διάταξης του νόμου που απαγορεύει στους απόφοιτους Λυκείων να εγγράφονται στο ΕΠΑΛ για απόκτηση ειδικότητας.
 - ✓ Διασφάλιση της μόνιμης εργασιακής σχέσης για όλους τους εκπαιδευτικούς της ΤΕΕ.
 - ✓ Ανεξάρτητα από δομές και συστήματα μετάβασης, όλοι οι μαθητές/-τριες πρέπει να έχουν το δικαίωμα και τη δυνατότητα «οριζόντιας κινητικότητας» καθώς και της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, κάτι που καθιστά απαγορευτικό ο νέος νόμος για την ΤΕΕ με την καθιέρωση των ΕΠΑΣ
 - ✓ Να δημιουργηθεί δημόσιο Μεταλυκειακό Έτος Ειδίκευσης, λειτουργικά συνδεδεμένο με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που θα αξιοποιεί την υποδομή και το εκπαιδευτικό προσωπικό των ΕΠΑΛ, και θα μπορεί να περιλαμβάνει το σύνολο των ειδικοτήτων που παρέχονται σήμερα, αλλά και όποια άλλη κριθεί αναγκαίο να δημιουργηθεί με βάση τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, με ταυτόχρονη κατάργηση και ενσωμάτωση σε αυτό κάθε άλλης μορφής επαγγελματικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΙΕΚ κ.λπ.).
 - ✓ Να συμπεριληφθούν στο ΕΠΑΛ τουλάχιστον όλες εκείνες οι ειδικότητες για τις οποίες υπάρχουν αντίστοιχες σχολές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

- ✓ Να κατοχυρωθεί πραγματική και ουσιαστική δυνατότητα πρόσβασης των αποφοίτων της ΤΕΕ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΑΕΙ-ΑΤΕΙ), χωρίς τους φραγμούς και τις διακρίσεις που υφίστανται σήμερα, και αναλογικά με το μαθητικό δυναμικό της ΤΕΕ.
 - Ελεύθερη πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με βάση το απολυτήριο που θα αποκτάται με ενδοσχολικές εξετάσεις. Στο μεταβατικό χρονικό διάστημα η πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση να γίνεται μετά την αποφοίτηση από το Λύκειο, με πανελλαδικές εξετάσεις σε περιορισμένο αριθμό μαθημάτων με την ευθύνη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
 - Συνεχής διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με τελικό στόχο την κατάργηση του κλειστού αριθμού εισακτέων με την αντίστοιχη γενναία χρηματοδότηση των υποδομών των ιδρυμάτων της.
 - 25 μαθητές στο τμήμα, 20 στις κατευθύνσεις και 10 μαθητές στα εργαστήρια.
 - Κατάργηση του μέτρου της βαθμολογικής βάσης του 10 ως ελάχιστου προαπαιτούμενου για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, που αποκλείει από την Γ/βάθμια Εκπ/ση χιλιάδες νέους από τα λαϊκά κοινωνικά στρώματα και τους εξωθεί στα ιδιωτικά δίκτυα κατάρτισης (ΙΕΚ, ΚΕΚ, Κολέγια κ.λπ.).
 - Ουσιαστική αλλαγή του πλαισίου της Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης, ώστε να λειτουργεί με όρους διαφάνειας και αποτελεσματικότητας, και έγκαιρη έναρξή της στην αρχή του διδακτικού έτους.
 - Ουσιαστικά μέτρα και πολιτικές αντισταθμιστικής εκπαίδευσης – να λειτουργήσουν άμεσα Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας βάσει επιστημονικού σχεδιασμού.
 - Όχι στο νομοθετικό πλαίσιο των ΣΔΙΤ, που αναθέτει σε ιδιώτες και εταιρείες την ανέγερση σχολείων και άλλων δημόσιων υποδομών και οδηγεί στην ανοιχτή εμπορευματοποίηση της λειτουργίας των δημόσιων σχολείων, σε αύξηση του κόστους και στη δημιουργία λειτουργικών προβλημάτων στις σχολικές μονάδες.
 - Άμεση κατάρτιση, ψήφισμα και εφαρμογή νέου νόμου, που θα διασφαλίζει την αντικειμενική και αξιοκρατική επιλογή των στελεχών της εκπαίδευσης, και κατάργηση του νόμου 3467/06, χωρίς αποκλεισμούς κλάδων.
 - Καμία υλοποίηση των περιεχομένων - προτάσεων της Έκθεσης του ΕΣΥΠ για τη Β/βάθμια Εκπ/ση (αξιολόγηση, εξετάσεις, ωράριο καθηγητών, υποδιευθυντές μάνατζερ κ.λπ.)
 - Πρωινή λειτουργία όλων των σχολείων και εξοπλισμό τους με όλα τα απαιτούμενα μέσα (σχολική βιβλιοθήκη, εργαστήρια, αίθουσα υπολογιστών κ.λπ.), βάσει ενός σωστά σχεδιασμένου μεσοπρόθεσμου προγραμματισμού.
 - Ανάπτυξη της διαπολιτισμικής και αντιρατσιστικής εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα και τους θεσμούς της εκπαίδευσης.
 - Αποτελεσματικά μέτρα στήριξης παιδιών με ειδικές ανάγκες.
 - Το δημόσιο σχολείο (μέχρι τα 18 χρόνια) να παρέχει πιστοποιητικό γλωσσομάθειας επιπέδου Α σε μια τουλάχιστον ξένη γλώσσα και χρήσης ηλεκτρονικού υπολογιστή μέσα από δημόσιες εξετάσεις.
 - Να ενταχθεί στη βασική εκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όλων των κλάδων και ειδικοτήτων και η παιδαγωγική κατάρτιση.
 - Επιμόρφωση των καθηγητών με τη συνεργασία των ΑΕΙ, με δημοκρατική οργάνωση και ενεργό συμμετοχή των επιμορφουμένων. Ουσιαστική εισαγωγική επιμόρφωση μετά το διορισμό. Ετήσια περιοδική επιμόρφωση με απαλλαγή από τα διδακτικά καθήκοντα για όλους τους εκπαιδευτικούς. Πολύμορφη, βραχύχρονη επιμόρφωση με τις ίδιες όπως παραπάνω προϋποθέσεις (ΑΕΙ, απαλλαγή από διδακτικά καθήκοντα κ.λπ.).
 - Θεσμοθέτηση της μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας

Εκπαίδευσης και σύνδεσή της με μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Φορέας πρέπει να είναι τα ΑΕΙ. Η επιλογή μεταξύ των υποψηφίων να γίνεται με αξιολογικές και αδιάβλητες διαδικασίες, ενώ πρέπει να προβλέπονται κίνητρα τόσο για τους μετεκπαιδευόμενους όσο και για τους διδάσκοντες και επιβλέποντες καθηγητές.

▪ Ουσιαστική αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου του ΙΚΥ και διεύρυνση και ενίσχυση των προγραμμάτων ανταλλαγής εκπαιδευτικών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Το 13^ο Συνέδριο της ΟΛΜΕ καλεί όλους τους συναδέλφους να στηρίξουν με το ξεκίνημα της νέας χρονιάς τη συνέχιση του αγώνα μας αξιοποιώντας και αναπτύσσοντας παραπέρα το κεκτημένο της κοινής πανεκπαιδευτικής δράσης. Ο δρόμος του αγώνα περνάει υποχρεωτικά μέσα από τη δημιουργία ενός πολύμορφου, ενωτικού, ριζοσπαστικού, διεκδικητικού εκπαιδευτικού κινήματος για την υπεράσπιση της Δημόσιας Εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες, καθώς και της ποιότητας ζωής και των δικαιωμάτων των εκπαιδευτικών που το υπηρετούν.

Αυτό το κίνημα στη βάση θα είναι κίνημα για το δικαίωμα στη μόρφωση για όλα τα παιδιά και θα αναπτύσσεται με βάση τους άξονες:

α) Χρηματοδότηση εκπαίδευσης- όχι στη ιδιωτικοποίηση

β) Ριζικές αλλαγές στο περιεχόμενο και τη λειτουργία των σχολείων (ολοκληρωμένη ενιαία γνώση- δημοκρατικό σχολείο)

γ) οικονομική, εργασιακή και επιστημονική αναβάθμιση των καθηγητών.

Προϋπόθεση για την ανάπτυξη ενός τέτοιου κινήματος είναι η ολόπλευρη προετοιμασία του κλάδου με προσπάθεια σύγκλισης όλων των ζωντανών μαχητικών δυνάμεων του κλάδου.

Το 13^ο Συνέδριο εκτιμώντας τη θετική και την αρνητική πείρα του συνδικαλιστικού κινήματος, τα φαινόμενα γραφειοκρατικοποίησης των συνδικάτων και αποσυσπείρωσης των εργαζομένων, τη χαμηλή συνδικαλιστική πυκνότητα προκρίνει τη στροφή στη βάση των σωματείων. Θεωρούμε πως οι ΕΛΜΕ πρέπει να αναλάβουν μια σειρά πρωτοβουλίες σε τοπικό επίπεδο, ώστε να δημιουργηθεί ένα ισχυρό μορφωτικό – εκπαιδευτικό ρεύμα. Στο πλαίσιο αυτό θεωρούμε αυτονόητο το συντονιστικό ρόλο του Δ.Σ. της Ομοσπονδίας. Οφείλουμε να ανοίξουμε τις πύλες των τοπικών Ενώσεων με έμφαση στη νέα βάρδια των εκπαιδευτικών και να ενισχύσουμε τις υπάρχουσες δημοκρατικές δομές με την ένταξη των αναπληρωτών και ωρομίσθιων εκπαιδευτικών στις τάξεις του οργανωμένου κινήματός μας. Το κάθε πρωτοβάθμιο σωματείο μας και οι σύλλογοι διδασκόντων στα σχολεία μπορούν να αποτελέσουν, κάτω από προϋποθέσεις, ισχυρό παράγοντα ανασύνταξης του κινήματός μας.

Το 13^ο συνέδριο της ΟΛΜΕ αποφασίζει να συμβάλει ο κλάδος με πρωτοβουλίες του σε κάθε σχολείο-περιοχή και κεντρικά σε συνεργασία με το αντιπολεμικό κίνημα για την απόκρουση των ιμπεριαλιστικών σχεδίων στη ευρύτερη περιοχή μας και σε όλο τον κόσμο.

Το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ, ακόμη, εξουσιοδοτείται να πάρει άμεση πρωτοβουλία για το συντονισμό όλων των κλαδικών οργανώσεων και των συνομοσπονδιών για τη δημιουργία πανεργατικού μετώπου ικανού να αποκρούσει τις νέες αντιασφαλιστικές ρυθμίσεις που προωθούνται.

Το 13^ο συνέδριο εκφράζει, επίσης, τη βούληση των εκπαιδευτικών της Β/θμιας εκπαίδευσης για τη συνέχιση των κοινών, συντονισμένων αγώνων μας, - με την αναγκαία διεύρυνση της εσωτερικής μας συσπείρωσης και της δυναμικής τους - για την κατάργηση του Νόμου-Πλαισίου για τα ΑΕΙ και για την οριστική αποτροπή της αντιδραστικής αναθεώρησης του Συντάγματος.

Το νέο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ πρέπει να προετοιμάσει και να οργανώσει κλαδικούς αγώνες, καθώς και αγώνες στο πλαίσιο της κοινής πανεκπαιδευτικής δράσης και του

ευρύτερου συντονισμού με τους μαχόμενους κλάδους των εργαζομένων, για την απόκρουση των κυβερνητικών επιλογών και τη διεκδίκηση των δίκαιων αιτημάτων μας κατακτώντας την ευρύτερη δυνατή κοινωνική υποστήριξη στις εκπαιδευτικές προτάσεις του κλάδου μας.

Βιβλιογραφία (επιλογή)

- Anweiler, O. – Kuebart, F. – Liegle, L. – Schäfer, H.-P. – Süßmuth, R.:** *Εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη*, Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1987.
- Banks, O.:** *Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1987.
- Broadfoot, P.:** «Toward profiles of achievement: Developments in Europe», in Eckstein, M. – Noah, H.: *Examinations: Comparative and international studies*, Pergamon, Oxford 1992, pp. 61-78.
- Δαμανάκη, Μ. et al.:** *Ανοικτό στην κοινωνία σχολείο* (Κριτική ανάγνωση: Αλ. Δημαράς), Αθήνα 2006 (κείμενο δακτυλογρ.)
- Δρεττάκης, Μ.:** *Εκπαίδευση Η αχίλλειος πτέρνα της Ελλάδας*, Αθήνα 2006.
- Horf, D.:** *Γυμνάσιο και Λύκειο στην Ελλάδα*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003.
- Κάτσικας, Χ. – Θεριανός, Κ.:** *Κατανοώντας το σχολείο στον καπιταλισμό*, Επίκεντρο, Αθήνα 2008.
- Κάτσικας, Χ. – Θεριανός, Κ.:** *Η εκπαίδευση της αμάθειας*, Gutenberg, Αθήνα 2008.
- Klafki, W.:** «School quality, school program, and teacher self evaluation», *European Education*, Winter 1999-2000, pp. 73-90.
- KEMETE:** *Μελέτες – Έρευνες 1*, Αθήνα 1998.
- KEMETE-Ομάδα εργασίας:** «Αναμόρφωση των αναλυτικών προγραμμάτων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Πλαίσιο αρχών και θέσεων (Συνεργασία KEMETE και επιστημονικών ενώσεων)», στο: KEMETE, *Μελέτες – Έρευνες 1*, Αθήνα 1998.
- Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, Γ.:** *Κοινωνιολογική ανάλυση της επίδοσης και της αξιολόγησης. Οι εισαγωγικές εξετάσεις*, τόμος II, Gutenberg, Αθήνα 1996.
- Leschinsky, A.- Mayer, K.U. (eds):** *The Comprehensive School Experiment Revisited: Evidence from Western Europe*, Frankfurt am Main, Verlag Peter Lang 1990.
- Μαυρογιώργος, Γ.:** «Γενικές εξετάσεις: Η εξαγορά της εύκολης νομιμοποίησης και ο κοινωνικός έλεγχος της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο λύκειο», στο: Σύλλογος Αποφοίτων Βαρβακείου: *Η μετάβαση από το Λύκειο στο Πανεπιστήμιο*, Αθήνα 1989, σ. 55-62.
- Mitter, W. (1991),** «Comprehensive Schools in Germany: concepts, developments and issues», *European Journal of Education*, 26, 2, pp. 155-166.
- Morley, L.- Rassool, N.:** «School effectiveness: New managerialism, quality and the Japanization of education», *Journal of Education Policy*, v. 15, no 2, 2000, pp. 169-183.
- Νούτσος, Χ.:** *Συγκυρία και εκπαίδευση*, Ο Πολίτης, Αθήνα 1990.
- Νούτσος, Χαρ.:** *Ιδεολογία και εκπαιδευτική πολιτική*, Θεμέλιο, Αθήνα 1986.
- (Αφιέρωμα):** «Indicators of educational performance», *International Journal of Educational Research*, v. 25, n. 3, 1996.
- OECD:** *Performance standards in education. In search of quality*, Paris 1995.
- ΟΛΜΕ:** *Η αναγκαιότητα του Ενιαίου Λυκείου και το σύστημα εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*, [Αθήνα, 2 και 3 Απριλίου 1994], Συζητήσεις για την Εκπαίδευση 10, Αθήνα 1995.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο:** *Η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη: Αξιολόγηση και εξεταστικά συστήματα*, Αθήνα 2003.
- Pring, R.- Walford, G. (eds):** *Affirming the comprehensive ideal*, The Falmer Press, London 1997.
- Συνντέρ, Ζωρζ:** *Σχολείο, τάξη και πάλη των τάξεων. Ένα κριτικό ξαναδιάβασμα των Μπωντελό – Εσταμπλέ – Μπουρντιέ – Πασερόν και Ιλλίχ*, Σ.Ι. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 1981.
- Τμήμα Παιδείας της ΚΕ του ΚΚΕ:** *Το Ενιαίο Δωδεκάχρονο Βασικό Υποχρεωτικό Σχολείο, Πρόταση του Τμήματος Παιδείας της ΚΕ του ΚΚΕ*, Αθήνα 1999.
- Φραγκουδάκη, Ά.:** *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο*, Παπαζήσης, Αθήνα 1985.

Χαραμής, Π.: «Ανάμεσα στο σχολείο και στο φροντιστήριο», στο: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, *Μηχανισμοί και όροι επιλογής για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, Επιστημονικό Συμπόσιο*, Αθήνα 1995, σ. 43-55.

Χαραμής, Π.: «Η πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: Όψεις αδήλων», στο: Ινστιτούτο Νίκος Πουланτζάς: *Η υπεράσπιση του άρθρου 16 και η ακαδημαϊκή αναβάθμιση του δημόσιου πανεπιστημίου*, Αθήνα 2007 (2^η έκδοση, συμπληρωμένη).

Χρυσάκης, Μ. – Σούλης, Σ.: «Ανισότητες πρόσβασης στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Μια προσέγγιση στα επίσημα στατιστικά στοιχεία για την περίοδο 1984-1998», *Πανεπιστήμιο*, τεύχος 3, 2001.

ΥΠΕΠΘ – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: *Σύνδεση Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Εισαγωγικές εξετάσεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, Πρακτικά*, (επιμ. Γιώργος Πολύζος), Αθήνα 2005.

Παράρτημα

Διάφορες σχετικές προτάσεις που έχουν διατυπωθεί

Προκαταρκτικό έτος

Συχνά συζητείται η θέσπιση ενός προκαταρκτικού (μεταλυκειακού ή προπανεπιστημιακού χαρακτήρα) έτους, κατά επιστημονικούς κλάδους (π.χ. πολυτεχνικός, οικονομικός, ιατρικός κ.τ.λ.). Η πρόταση αυτή υποστηρίχθηκε κυρίως από πανεπιστημιακούς. Σύμφωνα με μια εκδοχή της, προβλέπεται η σύσταση μιας εκπαιδευτικής δομής ετήσιας διάρκειας, στην οποία θα μπορεί να εγγραφεται κάθε απόφοιτος/-η Λυκείου ανεξάρτητα από την ηλικία του και χωρίς εξετάσεις. Στην διάρκεια αυτού του έτους οι σπουδαστές θα παρακολουθούν έναν αριθμό μαθημάτων (π.χ. τέσσερα μαθήματα ανάλογα τον επιστημονικό κλάδο), και για κάθε μάθημα θα ήταν δυνατό να υπάρχει ένας αριθμός εξετάσεων στην διάρκεια του χρόνου. *Ο τελικός βαθμός για κάθε μάθημα θα είναι ο μέσος όρος όλων των εξετάσεων. Όσοι περάσουν τα μαθήματα (δηλαδή, θα παίρνουν τον μισό του μέγιστου βαθμού) θα εισάγονται χωρίς περιορισμούς ως προς τον αριθμό.* Τουλάχιστον στο πρώτο διάστημα θα έπρεπε να διατηρηθεί ο σημερινός τρόπος με τον οποίο διαμορφώνονται τα θέματα, αφού έχει υπάρξει μια συναίνεση ότι δεν γίνονται διαρροές. Αν δεν τα καταφέρουν να εισαχθούν στο πανεπιστήμιο την πρώτη φορά, θα μπορούν να επανεγγραφούν στο προκαταρκτικό έτος.

Τα μαθήματα σε αυτά τα προκαταρκτικά έτη θα διδάσκονται από το διδακτικό προσωπικό των ΑΕΙ, των ΤΕΙ αλλά και από καθηγητές της μέσης εκπαίδευσης. Θα ήταν επίσης δυνατό να αξιοποιηθεί και η τεράστια πείρα εκπαιδευτικών που εργάζονται και στα φροντιστήρια. Η δομή και το εκπαιδευτικό προσωπικό αυτής της βαθμίδας θα πρέπει να υπογραμμίζει την αυτοτέλειά της και δεν θα πρέπει να ταυτιστεί ούτε με το 4^ο έτος του Λυκείου ούτε και με το πρώτο έτος του Πανεπιστημίου. Το έτος αυτό θα μπορεί να γίνει και ένα σημείο συνάντησης διδασκόντων από την τριτοβάθμια, την δευτεροβάθμια εκπαίδευση αλλά και των φροντιστηρίων. Η εμπλοκή σε αυτές τις διεργασίες όσων διδάσκουν στα φροντιστήρια μπορεί ενδεχομένως να αποτελέσει έναν τρόπο αντιμετώπισης της «παραπαιδείας». Από υποστηρικτές αυτής της πρότασης προβάλλεται η άποψη ότι, εφόσον τα φροντιστήρια θεωρούνται νομιμοποιημένα στην συνείδηση των πολιτών, εφόσον απασχολούν τόσο πολλούς εργαζόμενους και εφόσον η συνολική δαπάνη της ελληνικής οικογένειας είναι πάνω από 2 δισ. ευρώ, η παραπαιδεία δεν εξορκίζεται με ιδεολογικούς αφορισμούς.

Ένα τέτοιο σύστημα, υποστηρίζεται, θα οδηγούσε σε πολύ πιο ουσιαστικές σπουδές στο λύκειο κυρίως επειδή οι μαθήτριες και οι μαθητές δεν θα είναι αναγκασμένοι να βιώνουν την σχολική καθημερινότητα σαν μία αναγκαστική γραφειοκρατική ιεροτελεστία, αφού, σήμερα, το «πραγματικό» σχολείο αρχίζει το απόγευμα μετά το σχολείο –ή αρκετά συχνά το πρωί, πριν το απογευματινό σχολείο.

Σοβαρό μειονέκτημα αυτής της πρότασης είναι ότι επιβαρύνει το εκπαιδευτικό σύστημα με ένα επιπλέον έτος, το οποίο αποκτά σημασία μόνο για όσους τελικά επιτύχουν να επιλεγούν για τη συνέχιση των σπουδών τους, ενώ για τους υπόλοιπους αποτελεί χάσιμο χρόνου.

Ειδικότερα η πρόταση για την αφαίρεση ενός έτους από τη βαθμίδα του Λυκείου και την απόδοσή του στην προετοιμασία για τη διαδικασία της επιλογής για τα ΑΕΙ-ΑΤΕΙ έχει επιπλέον το μειονέκτημα ότι αφαιρεί ένα έτος γενικής παιδείας / μόρφωσης και το αποδίδει σε φροντιστηριακού τύπου δραστηριότητα. Πρόκειται για μια πρόταση που υπονομεύει την πρόταση της ΟΛΜΕ για 12χρονη υποχρεωτική γενική εκπαίδευση.

Πρόταση του καθηγητή του ΕΜΠ Νίκου Μαρκάτου
«Ελεύθερη πρόσβαση στα ΑΕΙ σε τρία βήματα
Μια τεκμηριωμένη, ρεαλιστική και εφαρμόσιμη πρόταση αρχών

Ο περιορισμός της πρόσβασης στα Πανεπιστήμια σε όποιον το επιθυμεί ήταν επιβεβλημένος παγκοσμίως, με δεδομένη την πρακτική αδυναμία διάθεσης των απαιτούμενων εκπαιδευτικών πόρων. Σήμερα, η τεχνολογία επιτρέπει την άρση του περιορισμού αυτού, ενώ ταυτόχρονα στην Ελλάδα το δημογραφικό πρόβλημα σε συνδυασμό με τα νέα τριτοβάθμια ιδρύματα, καθιστούν δυνατή την κατάργηση του συστήματος των εισαγωγικών εξετάσεων. Το σύστημα αυτό έχει δοκιμαστεί για δεκαετίες στην Ελλάδα, είναι σαθρό, αδιέξοδο και δημιουργεί περισσότερα προβλήματα από όσα λύνει, με χαρακτηριστικότερα εκείνα της παραπαιδείας, της μετατροπής των σχολείων σε εξεταστικά κέντρα, των μαθητών και των γονέων σε "βαθμοθήρες", αλλά και της οικονομικής αιμορραγίας της ελληνικής οικογένειας σε φροντιστήρια και ιδρύματα της αλλοδαπής.

Πιστεύω ότι πρέπει κάποτε τα παιδιά μας να πηγαίνουν στο σχολείο για να μάθουν γράμματα και όχι για να περάσουν κάποιες εξετάσεις. Έχοντας πλήρη και έγκαιρη συναίσθηση των παραπάνω, είμαι ανάμεσα σε εκείνους που πρότεινα την κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων από το 1993, πράγμα που ξεσήκωσε τότε θύελλα αντιδράσεων από τη συντηρητική παράταξη. Σήμερα η πρόταση για την κατάργηση των εξετάσεων είναι πράγματι εφικτή, όχι ασφαλώς αυτόματα, αλλά με κατάλληλες και εύστοχες ενέργειες. Η κεντρική ιδέα συνοψίζεται σε τρία βήματα τα οποία θα αναφερθούν στη συνέχεια, αφού ξεκαθαριστεί εξ αρχής μια βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή τους.

Η υδροκέφαλη ανάπτυξη του λεγόμενου κέντρου έχει οδηγήσει την περιφέρεια σε κάθε είδους μαρασμό, όπως είναι γνωστό αν και οι "πολιτικά ορθές" διατυπώσεις δεν είναι πάντα τόσο κατηγορηματικές. Γεγονός είναι, πάντως, ότι ο χαρακτηρισμός "περιφερειακό" σε ένα Πανεπιστήμιο δεν αφορά μόνο τη γεωγραφική του έδρα, αλλά εν πολλοίς και την ποιότητά του. Έχει εποχιακούς καθηγητές οι οποίοι εργάζονται και αμείβονται με απαράδεκτους όρους, εγκαταστάσεις που ακόμη και αν είναι ποσοτικά επαρκείς δεν λειτουργούν όπως πρέπει, και γενικότερα δεν υπάρχει πνοή δημιουργίας της κουλτούρας του Πανεπιστημίου, ως θεσμού που προσφέρει περισσότερα από κατάρτιση και του οποίου οι λειτουργοί είναι συνειδητοί υπηρέτες του που διάγουν με αξιοπρέπεια σε επίπεδο εργασιακών συνθηκών. Το πρόβλημα με τα περιφερειακά μας πανεπιστήμια δεν είναι μόνο πρόβλημα χρηματοδότησης, είναι συνολικότερα πρόβλημα ταυτότητας και κουλτούρας. Δεν είναι δυνατόν σε μια επαρχία που θεωρεί τον εαυτό της "δεύτερης κατηγορίας" να λειτουργούν Πανεπιστήμια που αγνοούν το άμεσο περιβάλλον τους.

Κατά συνέπεια, και με δεδομένο ότι ακόμη και αν οι θέσεις των εισακτέων επαρκούν (που επαρκούν), αν οι υποψήφιοι φοιτητές δεν προτιμήσουν τα επαρχιακά Πανεπιστήμια, δεν είναι δυνατό να εφαρμοστεί κανένα μέτρο ελεύθερης πρόσβασης που να μην εκφυλιστεί σε περισσότερη ενδυνάμωση του υδροκεφαλισμού που μας διακατέχει σε πολλά πράγματα. Εφόσον, λοιπόν, διαθέτουμε περιφερειακά Πανεπιστήμια που δεν αισθάνονται και δεν είναι "επαρχία", μπορούν να εφαρμοστούν τρία συγκεκριμένα βήματα προς την πλήρη κατάργηση των εξετάσεων.

Πρώτο βήμα είναι η άμεση θεσμοθέτηση μεταβατικής περιόδου, στην οποία θα είναι δυνατή η ελεύθερη εγγραφή σε οποιοδήποτε από τα νέα τμήματα των Πανεπιστημίων που ιδρύθηκαν την τελευταία δεκαετία. Για τα υπόλοιπα τμήματα η εγγραφή θα γίνεται με σειρά προτεραιότητας η οποία θα καθορίζεται από τη συνολική εικόνα των επιδόσεων του υποψηφίου στο σχολείο, με συντελεστές βαρύτητας που κάθε πανεπιστημιακό τμήμα θα εισάγει.

Το πρώτο έτος θα περιέχει προπαρασκευαστικά μαθήματα, η επιτυχής παρακολούθηση των οποίων θα είναι προϋπόθεση για τη συνέχιση των σπουδών, χωρίς ωστόσο να μεγαλώνει η συνολική τους διάρκεια. Εφόσον κάποιος δεν ολοκληρώσει επιτυχώς το προπαρασκευαστικό έτος, θα μπορεί να μετακινηθεί σε άλλο πανεπιστημιακό τμήμα κατοχυρώνοντας τη μέχρι τώρα πορεία του αν το αντικείμενο είναι συναφές (π.χ. Ιατρική, Οδοντιατρική, Φαρμακευτική, κ.ο.κ.) ή να λάβει βεβαίωση για ό,τι έχει επιτύχει. Η μετακίνηση μεταξύ ιδρυμάτων θα είναι δυνατή τόσο για εκείνους που δεν ολοκλήρωσαν επιτυχώς το πρώτο έτος σε πανεπιστήμια όπου εισήχθησαν με σειρά προτεραιότητας, όσο και για όσους επιθυμούν να μεταγραφούν από πανεπιστήμια στα οποία εγγράφηκαν χωρίς σειρά προτεραιότητας σε άλλα ιδρύματα. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται ο μη αποκλεισμός των νέων και οι πολλαπλές ευκαιρίες χωρίς, όμως, το άγχος των εξετάσεων.

Δεύτερο, παράλληλο, βήμα είναι η παροχή του συνόλου του εκπαιδευτικού υλικού των μαθημάτων των πανεπιστημίων, με αρχή για τα μαθήματα του πρώτου έτους, πάνω από το διαδίκτυο, στο οποίο θα έχουν δωρεάν πρόσβαση οι σπουδαστές. Ήδη το ΕΜΠ παρέχει τη δυνατότητα αυτή για περισσότερα από 10 χρόνια. Η αξιοποίηση των τεχνολογιών του διαδικτύου είναι κομβικό σημείο στην επίτευξη της ελεύθερης πρόσβασης αφού όχι μόνο θα συμβάλλει στην αντιμετώπιση προβλημάτων χώρου, αλλά θα μειώσει κατακόρυφα και το κόστος των συγγραμμάτων, τα οποία θα μπορούν να διατίθενται σε ηλεκτρονική μορφή, λύνοντας ταυτόχρονα και τη διαμάχη του "μοναδικού συγγράμματος" που ταλανίζει για χρόνια την ακαδημαϊκή κοινότητα και τους φοιτητές.

Τρίτο βήμα είναι η πλήρης κατάργηση της σειράς προτεραιότητας στην εγγραφή, η οποία θα αποδεσμεύσει οριστικά το σχολείο από το ρόλο του βαθμοθηρικού και εξεταστικού προθάλαμου για τα πανεπιστήμια. Αυτή θα μπορεί να γίνει μετά από μια μεταβατική περίοδο τριών ή τεσσάρων ετών, στην οποία θα κανονικοποιηθούν όλες οι λειτουργικές παράμετροι του νέου συστήματος και θα θεσμοθετηθεί η νέα δυναμική του. Παράλληλα, θα έχουν αναμορφωθεί, όπου χρειάζεται, τα αναλυτικά προγράμματα του σχολείου ώστε να παρέχει χρήσιμη, αυτοτελή και ουσιαστική γνώση. Στο ίδιο διάστημα θα έχει προχωρήσει η εσωτερική οργάνωση των πανεπιστημίων σχετικά με την παροχή του ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού, την οργάνωση των μαθημάτων του πρώτου έτους και τη διαχείριση της ελεύθερης κινητικότητας των σπουδαστών. Στόχος πρέπει να είναι η πλήρης κατάργηση της σειράς προτίμησης εγγραφής σε όλα τα πανεπιστήμια μέχρι το 2009-10.»

Από την απόφαση του 13^{ου} Συνεδρίου της ΟΛΜΕ

Το 13^ο Συνέδριο του κλάδου στην Απόφασή του συμπεριέλαβε και συγκεκριμένη πρόταση για το **σύστημα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, που έχει ως εξής:**

Για το **σύστημα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση**, διεκδικούμε σταθερά τη διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με αντίστοιχη, βέβαια, γενναία χρηματοδότηση των υποδομών των ιδρυμάτων της και ενίσχυση του εκπαιδευτικού προσωπικού, ώστε να μην υποβαθμίζονται συνεχώς οι σπουδές σε αυτά με την είσοδο όλο και περισσότερων φοιτητών με την ίδια χρηματοδότηση και την ύπαρξη σοβαρών κενών σε εκπαιδευτικούς. [...]

Διεκδικούμε:

- **Καθολική δημόσια δωρεάν εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες, που θα παρέχει μόρφωση, καλλιέργεια και εφόδια σε όλα τα παιδιά χωρίς αποκλεισμούς, με παιδαγωγική ελευθερία και δημοκρατία.**
- **Στο πλαίσιο της μεταβατικής πρότασης της ΟΛΜΕ για την ΤΕΕ (παραμένει ισχυρή η σχετική απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Προέδρων των ΕΛΜΕ – Ιούνης 2006), προτείνουμε τα παρακάτω άμεσα μέτρα:**
- ✓ **Ανεξάρτητα από δομές και συστήματα μετάβασης, όλοι οι μαθητές/-τριες πρέπει να έχουν το δικαίωμα και τη δυνατότητα «οριζόντιας κινητικότητας» καθώς και της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, κάτι που καθιστά απαγορευτικό ο νέος νόμος για την ΤΕΕ με την καθιέρωση των ΕΠΑΣ.**
- ✓ **Να δημιουργηθεί δημόσιο Μεταλκειακό Έτος Ειδίκευσης, λειτουργικά συνδεδεμένο με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που θα αξιοποιεί την υποδομή και το εκπαιδευτικό προσωπικό των ΕΠΑΣ, και θα μπορεί να περιλαμβάνει το σύνολο των ειδικοτήτων που παρέχονται σήμερα, αλλά και όποια άλλη κριθεί αναγκαίο να δημιουργηθεί με βάση τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, με ταυτόχρονη κατάργηση και ενσωμάτωση σε αυτό κάθε άλλης μορφής επαγγελματικής μεταλκειακής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΙΕΚ κ.λπ.).**
- ✓ **Να συμπεριληφθούν στο ΕΠΑΣ τουλάχιστον όλες εκείνες οι ειδικότητες για τις οποίες υπάρχουν αντίστοιχες σχολές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.**
- ✓ **Να κατοχυρωθεί πραγματική και ουσιαστική δυνατότητα πρόσβασης των αποφοίτων της ΤΕΕ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΑΕΙ-ΑΤΕΙ), χωρίς τους φραγμούς και τις διακρίσεις που υφίστανται σήμερα, και αναλογικά με το μαθητικό δυναμικό της ΤΕΕ.**
- **Ελεύθερη πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με βάση το απολυτήριο, που θα αποκτάται με ενδοσχολικές εξετάσεις. Στο μεταβατικό χρονικό διάστημα η πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση να γίνεται μετά την αποφοίτηση από το Λύκειο, με πανελλαδικές εξετάσεις σε περιορισμένο αριθμό μαθημάτων με την ευθύνη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.**
- **Συνεχή διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με τελικό στόχο την κατάργηση του κλειστού αριθμού εισακτέων με την αντίστοιχη γενναία χρηματοδότηση των υποδομών των ιδρυμάτων της. [...].**
- **Κατάργηση του μέτρου της βαθμολογικής βάσης του 10 ως ελάχιστου προαπαιτούμενου για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, που αποκλείει από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση χιλιάδες νέους από τα λαϊκά κοινωνικά στρώματα και τους εξωθεί στα ιδιωτικά δίκτυα κατάρτισης (ΙΕΚ, ΚΕΚ, Κέντρα Ελεύθερων Σπουδών κ.λπ.).**